

Xəbər
Qusarda
gənc ana
iki uşağı
ilə itkin
düşüb
yazısı səh.14-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 11 iyul 2016-cı il Bazar ertəsi № 148 (6469) Qiyməti 60

Gündəm

**NATO erməniləri məyus etdi -
Sərkisyanın impiçmenti gündəmə gəlir**

Alyansın Varşava sammitinin yekun kommunikasi düşmən ölkədə çəşqinliq yaratacığı

yazısı səh.9-də

**Ölkənin taxıl gözləntisi:
idxaldan asılılıq azalacaqmı?
- Reportaj, araşdırma**

yazısı səh.10-də

**Prezident İlham Əliyev
nazirləri topladı**

yazısı səh.2-də

**Azərbaycan dağıdıcı
sel təhlükəsi ilə üzləşə
bilər - Xəbərdarlıq**

yazısı səh.14-də

**İŞİD-i ayaqda saxlayan əsas
faktor - maliyyə, yoxsa...**

yazısı səh.9-də

Politoloq:

**"Növbəti müharibə Ermənistanı
yerlə yeksan edəcək"**

yazısı səh.11-də

**Ölümü tezləşdirən mobil
telefon, Wi-Fi, mikrodalğalı
soba... - bəs çıxış yolu?**

yazısı səh.14-də

**"Avro-2016" futbol
həyəcanı bitdi - ən maraqlı
və yadda qalan məqamlar**

yazısı səh.15-də

**Sirli qala və ya 109 il əvvəl
çar podpolkovnikinə
atılan güllə**

Əməkdaşımız Zaqatalada məhv olmaq üzrə olan tarixi tikilidən yazır

yazısı səh.12-də

"Aralıq plan" dan "aralıq sülh" ə keçid ərəfəsində

İKİNCİ CƏHD - LAVROVUN GECİKMİŞ BAKİ SƏFƏRİNDƏ ÜÇ HƏDƏF

NATO sammiti çərçivəsində Qarabağ danışıqlarından dərhal sonra Rusiya XİN başçısı Azərbaycana nə ilə gəlir?; İrevandakı qapalı müzakirələrin Bakı davamı bəzi "i"lərin üzərinə nöqtə qoya bilər; "Moskva və Ankara problemi birgə həll edə bilər" bəyanatının pərdəarxası...

musavat.com
Togrul İsmayil

yazısı səh.8-də

Binəqədidəki yanğında sirli 16-cı meyit - sensasion araşdırma

Yanğın zamanı özünü binadan atdığı deyilən Yaşar Nəcəfzadə bir müddət əvvəl niyə qəbiristanlıqda şəkil çəkdirib? Əməkdaşımız Azərbaycandakı sirli yanğınlar seriyasının izinə düşüb

yazısı səh.5-də

**Akif Çovdarovun
ürəyi və
jurnalistin
qətli...**

yazısı səh.3-də

Azay Quliyev:
**"Kəlbəcərli
girovlarla
görüşməyə
hazırım"**

yazısı səh.7-də

Eldar Namazov:
**"Azərbaycan
istədiyi an
müharibəyə
başlayıb qalib
gələ bilər"**

yazısı səh.4-də

11 iyul 2016

Aprəl döyüşlərində yaralanan tankçımız dünyasını dəyişdi

Aprelin 2-də cəbhə xəttindəki döyüşlər zamanı ağır yaralanaraq həmin vaxtdan koma vəziyyətində olan tankçı Rahim Qara oğlu Tağıyev dünən səhər saatlarında yerləşdirildiyi hərbi hospitalda dünyasını dəyişib.

Axar.az xəbər verir ki, bu barədə Milli Məclisin 47 sayılı Mingəçevir seçki dairəsindən seçilmiş deputatı Aydın Mirzəzadə məlumat verib. Onun sözlərinə görə, əslən Şəki rayonundan olan, lakin ailəsi ilə birlikdə Mingəçevirdə yaşayan müddətdən artıq xidmət edən hərbi qulluqçu, tankçı Rahim Tağıyev ailəsinin istəyi ilə Mingəçevir Şəhidlər Xiyabanında dəfn ediləcək.

Rahim Tağıyev 1997-ci ildən başlayaraq müddətdən artıq xidmət etmiş hərbi qulluqçu kimi ordu sıralarına yollanıb. Aprel döyüşləri zamanı ağır yaralandığı üçün Bakıdakı Hərbi Hospitalda müalicə edilirdi. Həkimlər onun sağ qalsa belə, komadan ayılmayacağını bildirmişdilər. Çünki qəlpə onun baş nahiyəsinin əksər hissəsini qoparmışdı.

Tankçı apreil döyüşlərindən bu tərəfə müxtəlif vaxtlarda 3 dəfə əməliyyat edilib. Onun 3 övladı var. Bir müddət evvəl onun banklardan birinə olan 6 min manat borcu dövlət rəsmilərinin işə qarışmasından sonra bağışlanmışdı.

Allah rəhmət eləsin.

Binəqədidə yaşıllıq ərazi belə hasarlandı - sakinlər narazıdır

Bakının Binəqədi rayonunda yaşıllıq ərazi tikinti şirkəti tərəfindən zəbt edilib. Hasara alınan ərazidə keyli sayda ağac kəsilib. Bu məlumatı musavat.com-a sakinlər veriblər. Onların sözlərinə görə, əvvəllər şam ağaclarının olduğu yaşıllıq ərazi ətrafda olan binaların sakinlərinin istirahət məkanı olub. Lakin sonradan ərazi hasara alınıb, hasarın içərisində olan ağacların bir hissəsi kəsilib.

Binəqədi rayonu, Süleyman Sani Axundov küçəsindəki bu yaşıllıq ərazi "Kristal Abşeron" tikinti şirkəti tərəfindən hasara alınıb. Artıq ağaclar kəsilən ərazidə yaşayış binasının tikintisi üçün təməl qazılır. Sakinlər deyir ki, bu ərazidə sakinlərin istirahəti üçün heç bir yerdə istirahət parkı nəzərdə tutulmayıb. Yaşıllıq ərazilər isə müxtəlif tikinti şirkətləri tərəfindən zəbt edilir.

"Uşaqların oynaması üçün bizim ərazidə park yoxdur. Olan yaşıllıqları da məhv edirlər. Kimə dərdimizi deyək, bilmirik. Burada onlarla ağac kəsilib. Bir gündə hasara aldılar. Hasarın içindəki ağacları hissə-hissə kəsdilər. Qalanları da kəsəcəklər. Ağacların hər gün azaldığının şahidi oluruq. Bu böyüklükdə tikinti aparılır, ərazini hasarlayırlar. Yəqin ki, icra hakimiyyəti aidiyyəti qurumlar bunu görür. Kim özbaşına gəlib bu işi görər? Elə bu səbəbdən də bilmirik ki, nə edək", - deyər sakinlər müraciətində bildirirlər.

Qeyd edək ki, son zamanlar paytaxtın müxtəlif rayonlarında yaşıllıqların məhv edilməsi halları müşahidə olunur. Ağacların məhv edilməsi əsasən axşam saatlarında baş tutur. Binəqədi rayonu bu cür özbaşınalıqların ən çox qeyd alındığı rayonlardandır.

□ İ.MURADOV

İlham Əliyev nazirləri topladı

Prezidentin sədrliyi altında Nazirlər Kabinetinin iclası keçirilib

Dünən Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin sədrliyi ilə Nazirlər Kabinetinin 2016-cı ilin birinci yarı-sının sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclası keçirilib. APA-nın məlumatına görə, dövlət başçısı iclası giriş nitqi ilə açdı.

Sonra müdafiə sənayesi naziri Yavər Camalov, kənd təsərrüfatı naziri Heydər Əsədov, "Meliorasiya və Su Təsərrüfatı" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Əhməd Əh-

mədzadə ilin altı ayının yekunlarına dair məruzələrlə çıxış ediblər. Ölkə başçısı iclasda yekun nitqi söyləyib.

Bakıda qeyri-adi olay: yaşı ötmüş qız özünə bəyşiz toy etdi

Bakıda qeyri-adi toy mərasimi olub. Yaşı ötmüş qız özünə bəyşiz toy edib. Yəni öz özü ilə nikaha girib. Bu barədə AMEA-nın elmi işçisi Elyar İslam öz Facebook səhifəsində yazıb.

"Bu il eşitdiyim ən qəribə hadisə bu gün baş tutacaq bir toy mərasimidir. Türklərdə bir deyim var: "kendi-kendine gelin güvey olmaq". Bu deyim real variantı bu gün Bakıda yaşanır. Telefonla, ağaclarla, müxtəlif heyvanlarla evlənən qəribə insanlar haqda çox eşitmişik. Amma Bakıda bu gün elə bir toy mərasimi baş tutacaq ki, dünya hələ belə bir toy haqda nə görüb, nə də eşidib.

Belə ki, uzun müddətdir ailə həyatı qura bilmək üçün bəy namizədi tapma bilməyən bir xanım, özü üçün bəyşiz toy etməyə qərar verib. Xanım təmtəraqla, cah-cəlalla, ədəb-ərkanla bu gün özünə toy edir. Amma qəribə burasıdır ki, həmin xanım öz-özünə ailə həyatı qurur. Yəni gəlin də özüdür, bəy də. Nə deyirik, ALLAH xoşbəxt eləsin! Mübərəkdir!" - E.İslam xeyir-dua verib.

Baku.ws bildirir ki, toy Əhmədli qəsəbəsindəki şadlıq evlərindən birində olub. Qonşular şübhələnməsin deyə, gəlin mərasim zalına başqa qohumlarının evindən gedib.

Hətta adi toylarda olduğu kimi, yaxın qohumlarına və tanışlarına da, toyunda iştirak etdiyi hər kəsə dəvətnamə də göndərilib.

Sərkisyan Ermənistandakı sonuncu müxalif saytı da bağlatdırır

Ermənistanın aparıcı müxalifət internet-portalı 1in.am öz fəaliyyətini dayandırdığını bəyan edib. Virtualaz.org bildirir ki, bu barədə 1in.am saytında bu gün yerləşdirilən bəyanatda deyilir.

"1in.am 2010-cu ildən Ermənistanda və onun hüduqlarından kənarda birinci və qərəzsiz KİV olmağa çalışıb. Biz illər ərzində biz Ermənistanın internet məkanında ən apıcı KİV-lərdən biri olmağı bacardıq.

Biz "Jamanak" qəzetindəki və 1in.am saytında uğurlara əvvəlki və indiki əməkdaşlarımız sayəsində nail olduq və bu gün buna görə onlara öz təşəkkürümüzü çatdırırıq.

Əlbəttə, biz bu nəticəni ənənəvi oxucularımız, televiziya və sosial şəbəkələrdəki yüz minlərlə tamaşaçımız və izləyicimiz olmadan heç arzu da edə bilməzdik.

Ancaq indi elə bir an gəlib ki, artıq irəliyə getmək üçün lazım olan motivasiya, güc və enerji yoxdur. Biz onları tapmaq və yəni-dən təşkilatlanmaq imkanı əldə edəndə qədər fəaliyyətimizi dayandırırıq", - deyər portal rəhbərliyinin bəyanatında deyilir.

Bu gün yağış yağacaq

Bu gün Bakıda və Abşeron yarımadasında buludlu hava şəraiti üstünlük təşkil edəcək. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin Milli Hidrometeorologiya Departamentindən APA-ya verilən məlumata görə, arabis yağış yağacağı gözlənilir.

Yarımadanın bəzi yerlərində intensiv olacağı, şimşək çaxacağı ehtimalı var. Mülayim şimal-qərb küləyi səhər və gündüz güclənəcək. Havanın temperaturu gecə 20-23° isti, gündüz 24-27° isti, Bakıda gecə 20-22° isti, gündüz 25-27° isti olacağı gözlənilir. Atmosfer təzyiqi 753 mm civə sütunundan 757 mm civə sütununa yüksələcək. Nisbi rütubət gecə və gündüz 75-85% təşkil edəcək. Abşeron çimərliklərində dəniz suyunun temperaturu Sumqayıt, Novxanı, Pirşağı, Nardaran, Bilgəh, Zağulbada 19-20°, Buzovna, Mərdəkan, Şüvəlanda 21-22°, Türkan, Hövsan, Sahil, Şıxda 23-24° isti olacağı gözlənilir.

Azərbaycanın rayonlarında şimşək çaxacağı, arabis yağış yağacağı gözlənilir. Bəzi yerlərdə leysan xarakterli intensiv olacağı, dağlıq ərazilərdə dolu düşəcəyi ehtimalı var. Qərb küləyi ayrı-ayrı yerlərdə arabis güclənəcək. Havanın temperaturu gecə 18-23° isti, gündüz 25-30° isti, dağlarda gecə 9-14° isti, gündüz 15-20° isti olacağı gözlənilir.

"Elm" tədris mərkəzi

MAGIC LANGUAGES

- Ali məktəblər xarici dillər
- kompyuter kursları
- Magistratura - dövlət qulluğu - məntiq
- 1.C. mühasibat - anbar - bank işi
- Məktəbə qədər həftədə 5 dəfə
- Sürücülük kursları (1 aya 100 AZN)

Ünvan: 1. «Neftçilər» metrosu 40 mert. R.Rüstəmov-44
Tel./Faks: (012) 421-10-46; 408-44-43;

Mob: (055) 660-60-95; (050)203-55-95

Ünvan: 2. «İnşaatçılar» metrosu 60 metr. «İran» klinikasının yanı
Tel./Faks: (012) 434-88-28; 408-44-74;

Mob: (055) 660-07-05

Bakıya elektrikli işləyən avtobuslar gətirilir

Yaxın günlərdə Azərbaycana sınaq məqsədilə "Eurabus" elektrik avtobuslarının ilk modeli gətiriləcək. "Trend" istinadən xəbər verir ki, bunu jurnalistlərə "Gəncə Avtomobil Zavodu" İstehsalat Birliyinin Müşahidə Şurasının sədri Xanlar Fətəyev deyib.

Bu yaxınlarda Berlində Almaniyanın "Eurabus" şirkətinin rəhbərliyi ilə həmin modellərin çatdırılmasını nəzərdə tutan memorandum imzalanıb: "Memorandum bir ay-ay yarım ərzində elektrobusların ilk modelinin çatdırılmasını nəzərdə tutur və burada aprobeasiyadan keçiriləcək. Biz onu Bakı, Sumqayıt və Gəncədə sınaqdan keçirməli və bir sıra texniki məsələləri dəqiqləşdirməliyik".

Onun sözlərinə görə, bu nəqliyyat vasitələrinin akkumulyatorları çox bahalıdır, buna görə də ən optimal variantı tapmaq zəruridir: "Gəncə Avtomobil Zavodu min ədəd belə avtobus buraxmağa hazırdır. Lakin hər şey tələbat və sifarişlərdən asılı olacaq. Bu avtobuslar tamamilə ekoloji təmizdir".

X.Fətəyev qeyd edib ki, gələcəkdə ixrac edilməsi üçün bu növ-hauların qonşu ölkələrdə irəliləyişi də əsas məqsədlərdən biridir.

NATO-nun qərarı Rusiyayı qəzəbləndirdi

"NATO Rusiyaya qarşı qəbul etdiyi qərarlarla son dərəcə məhdud görüşlü ittifaq olduğunu bir daha göstərdi". Axar.az xəbər verir ki, bu sözləri Kreml sözcüsü Dmitri Peskov NATO-nun Polşa və Baltıqyanı ölkələrdə əlavə taborların yerləşdirilməsi ilə bağlı qəbul etdiyi qərara münasibət bildirərkən deyib.

"Avropanın ortasında və Yaxın Şərqdə hər saatda onlarla insanın həlak olduğu halda, Rusiya təhdidindən danışmaq yersizdir. Putin 16 ildən bəri NATO ilə əməkdaşlıq etmək niyyətindədir. Lakin bu ittifaq sərhədlərimizə hərbi qüvvələr yerdərsə, hansı əməkdaşlıqdan söhbət gedə bilər. Biz problem çıxardan tərəf olmadıq", - Peskov bildirdi.

Qeyd edək ki, NATO Baş katibi Yens Stoltenberq Polşa və Baltıqyanı ölkələrdə 4 əlavə taborun yerləşdirilməsi barədə qərar verildiyini açıqlamışdı.

Eyynulla Fətullayev özünün facebook səhifəsində "Monitor" jurnalının baş redaktoru Elmar Hüseynovu MTN general Akif Çovdarovun öldürməsi haqda status yazıb. Bundan əvvəl də oxşar iddialarla çıxış edən E. Fətullayev yazır: "Deməli, bu quldur Akif Çovdarov 26 aprel 2006-cı ildə Almaniya ilə üləklə bağılı ciddi əməliyyat keçirib. Bu gün vəkilə açıqlama verib. 2005-ci ildə martın 2-də isə jurnalist Elmar Hüseynovu qətlə yetirib. 1 il 1 aydan sonar ürəyi dözməyib alçağın. Qorxudan!!! Çünki artıq çoxlarına məlum idi ki, Elmarı bu cəllad qətlə yetirib. Dairə qapanmışdı..."

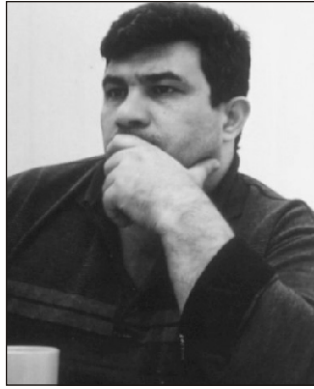
Vaxtilə "Monitor" jurnalında Elmar Hüseynovla birlikdə çalışan Eynulla Fətullayev ötən ilin noyabrında Akif Çovdarov həbs edilərkən "Elmarın qatili qandılandı" demişdi. Həmin dövrdə Elmar Hüseynovun qətlini araşdırmaq məqsədilə yarıdan İctimai Komitənin üzvlərindən olan Şahbaz Xuduoğlu demişdi ki, apardığı araşdırmalar nəticəsində belə qənaətə

Akif Çovdarovun ürəyi və jurnalistin qətli...

Eynulla Fətullayev həbsdəki generalı yenə ittiham etdi

gəliblər ki, E.Hüseynovun izlənməsinə Akif Çovdarov başçılıq edib. Ş.Xuduoğlunun həmin açıqlamasından sitat: "Ammə nə qədər ki, istintaq bu barədə

rəsmi fikir söyləmədi, sübut etmək çətinidir". Şahbaz Xuduoğlu demişdi ki, ilk gündən E.Hüseynovun qətlinə rəhbərlik edilməsində Akif Çovdarovun da adını hal-

landırır: "Bizim də ehtimallarıma vardı. Ola bilər ki, Elmarın qətli yenidən gündəmə gəlsin, istintaq təzələnsin və Çovdarov bununla bağlı dindirilsin. Bu mümkündür, amma bunu istintaq orqanı həyata keçirməlidir".

Elmar Hüseynov 2005-ci il martın 2-də yaşadığı evin qarşısında tapançadan atılan 7 atəş nəticəsində qətlə yetirilib. Qətdə iştirak etmiş şəxslərin adları, soyadları, yaşayış yerləri müəyyən olunsada, bugünə qədər həmin şəxslərin Gürcüstan tərəfindən Azərbaycana ekstradisiyası üçün addımlar atılmayıb.

□ E.HÜSEYNOV

"Euro-2016" bitdi - tanınmış azarkeşlər oyunları hansı kanaldan izlədilər?

Futbolsevərlərin böyük maraqla gözlədiyi futbol turniri artıq başa çatdı. Milyonlarla azarkeşi ekran başına toplayan "Euro 2016" Azərbaycanda da futbolsevərlərin diqqət mərkəzində oldu.

Çempionatın oyunları xarici ölkə telekanalları ilə yanaşı, Azərbaycanda da iki telekanal vasitəsi ilə canlı yayımlandı. Lakin futbolsevərlərin oyunları daha çox xarici telekanallardan izləməsi müşahidə olundu. Turnir ərzində sosial şəbəkələrdə apardığımız müşahidələr zamanı gördük ki, yerli azarkeşlər əsasən TRT kanalının canlı yayımından görüntülər paylaşır, bu kanalın turnirin keçirildiyi Fransadan hazırladığı reportajlardan sitat gətirərək öz fikirlərini bölüşürlər.

Bunun bir neçə səbəbi var idi. İlk səbəblərdən biri yerli telekanallarımızın çempionat ərzində baş tutan bütün oyunları yayımlamaması idi. Məsələn, "CBC sport" kanalı yalnız 51 matçdan 28-ni canlı olaraq yayımladı. Başqa bir səbəb isə TRT kanalının çempionata daha böyük diqqət ayırması idi.

Türkiyə millisinin də iştirak etdiyi futbol turnirinin başlamasına bir ay qalmış hazırlıqlara başlayan TRT telekanalı hər gün təqdim etdiyi anonslarla çempionat başlayanadək böyük izləyici kütləsi yığa bildi. Çempionatın açılış günündən etibarən Fransanın bir çox şəhərindən, oyunların keçirildiyi stadionlardan canlı bağlantımla azarkeşlərin qarşısına çıxan TRT böyük maraqla izlənən telekanallardan oldu. Azərbaycanlı azarkeşlərin TRT-ni izləməsinin digər səbəbi isə yaqın ki, dil amili idi.

"Euro 2016" turnirini izləyən bir neçə tanınmış futbol azarkeşləri arasında sorğu keçirdik. Onların çempionatı əsasən hansı telekanaldan izlədiyini öyrəndik. Və bu seçimlərinin səbəbini soruşduq.

Futbola böyük marağının olması ilə tanınan **deputat Fazil Mustafa** "Euro 2016"nin oyunlarının TRT telekanalından izləyib. Deputat yerli telekanallardan futbol matçlarını izləməməsinin səbəbini texniki problemlə izah etdi: "İctimai Televiziyanın şifrəsi pozulduğundan daha çox TRT 1 və TRT spor telekanallarından oyunları izlədim". Fazil Mustafanın fikrincə, əsas məsələ futbol oyununun hansı kanaldan izləmək yox, gözəl oyun izləməkdir: "Maraqlı və gözəl oyun izlədikdən sonra kanalın hansı olması fərq etmir. Ancaq şərhçilərin oyunu təqdimatı da önəmlidir. Azarkeşlər bu məqama da diqqət edir. Şəxsən mənim üçün futbol matçının hansı kanaldan yayımlanması o qədər də fərq etmir".

"Kaspi" qəzetinin baş redaktoru **İlham Quliyev** futbol azarkeşi olaraq çempionatı ilk gündən etibarən izləyənlərdəndir. Oyunlarla bağlı fikirlərini tez-tez sosial şəbəkələrdə bölüşən İ.Quliyev də yerli futbol azarkeşlərinin matçları daha çox xarici kanallardan izlədiyini deyir. Bunun səbəbinin isə daha çox şərhçilərin peşəkərlığı ilə bağılı olduğunu düşünür: "Euro-2016"nin əksər oyunlarını izləmişəm. Oyunları həm yerli, həm türk, həm də rus kanalları vasitəsilə izlədim. Yerli kanallarla bir neçə oyuna öz şərhçilərimizin keyfiyyət səviyyəsi ilə tanış olmaq üçün baxdım. Son vaxtlar yerli idman şərhçilərimizin səviyyəsi xeyli artsa da, problemlər hələ də var. Bu baxımdan, azarkeşlərin əksəriyyəti oyunları xarici telekanallardan izləməyə üstünlük verirlər. Mən də tutmaq ki, Türkiyə yığmasının oyunlarına TRT-dən, Rusiya yığmasının oyunlarına NTV-dən baxdım. Digər oyunlara baxarkən isə şərhçinin kim olmasından asılı olaraq seçim etdim".

Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası (VHP) Mərkəzi İcra Aparatının rəhbəri **Samir Əsədli** də çempionatı daha çox TRT-dən izləyənlərdəndir. S.Əsədli futbol matçlarını türkiyəli şərhçilərin daha maraqlı şəkildə şərh etdiyini düşünür: "Çempionatın oyunlarına dostlarla birlikdə müxtəlif yerlərdə baxdıq, hansı yerdə hansı telekanal olurdusa, həmin telekanaldan baxırdıq. Adətən matçları TRT-dən izlədim. Bu da yaqın ki, dil məsələsinə görə, həm də türkiyəli şərhçilərin futbolu maraqlı şərh etməsi ilə bağılı ola bilər".

AĞ Partiyasının sədri **Tural Abbaslı** da futbol matçlarını Türkiyə telekanallarından izləyib: "Bəzi oyunları İctimai Televiziyadan da izlədim. Amma LİG TV və digər Türkiyə telekanalları oyunları daha maraqlı şəkildə təqdim edirlər. Şərhçilər oyun zamanı futboldan danışırlar".

Tanınmış jurnalist **Cavid İsmayıl** isə çempionat ərzində bir neçə oyuna baxdığını və həmin oyunları İctimai Televiziyadan izlədiyini bildirdi.

□ İ.MURADOV

NATO sammiti Azərbaycan üçün müsbət nəticələrlə tarixə keçdi

Ekspert: "Azərbaycan bölgənin açar dövlətinə çevrilir"

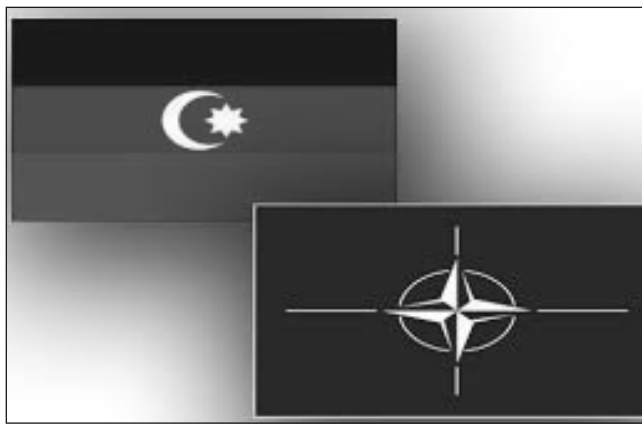
Varsavada keçirilən NATO sammiti arxada qaldı. Ekspertlər nüfuzlu beynəlxalq tədbirin Azərbaycan adına müsbət nəticələrinin olduğunu bildirirlər. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyən sənədin sammitin yekununda qəbul edilməsi erməniləri məyus edib.

Aprəl döyüşlərinin beynəlxalq aləmin Azərbaycana qarşı münasibətinin müsbət yöndə dəyişməsinə NATO sammiti bir daha sübut etdi. Bunu yekun bəyannamədə Azərbaycanla bağılı qərarlardan açıq şəkildə görmək mümkündür.

Politoloq Elxan Şahinoğlu "Yeni Müsavat" açıqlamasında Alyansın Varşava sammitinin Azərbaycan üçün nəticələrini bu şəkildə dəyərləndirdi: "Müstəqillik qazandığımız ildən bu yana NATO ilə əməkdaşlıq edirik. Azərbaycanın strateji tərəfdaşı olan ölkələrdən Gürcüstan və Ukrayna illər öncədən NATO-a üzvlük məsələsini qarşılarına məqsəd qoşublar. Amma Azərbaycan bunu etmir. Çünki Rusiyayı qıçıqlandırmaqdan çəkinir. Rusiya NATO üzvü olmayan ölkələrə qarşı narahatlıq hiss edir. Özünə qarşı da təhlükəsizlik məsələsində narahatlıq olur. Buna baxmayaraq, NATO ilə iki istiqamətdə əməkdaşlıq Azərbaycanın xeyrinədir. Ordumuzda müəyyən islahatlar həyata keçirilir. Azərbaycan ordusu NATO standartlarına keçməyə çalışır. Burada əsas rol Azərbaycanın strateji müttəfiqi olan Türkiyə oynayıyır. Qardaş ölkə NATO-nun ən fəal ölkələrindən biridir. Azərbaycan NATO-ya üzv olmasada da, qurumun ən fəal ölkələrindən biri olan Türkiyə ilə yaqından əməkdaşlıq edir. Üç aydan bir təlimlər keçirilir, ordu NATO standartlarına yaqınlaşır. Bundan

əlavə, NATO tək-tək beynəlxalq təşkilatlardadır ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü birmənalı dəstəkləyir. Başqa cür də ola bilməz. Çünki yekun bəyannamədə Gürcüstan, Ermənistan və Moldovanın ərazi bütövlüyünün dəstəkləndiyi qeyd olunursa, Azərbaycanın kənarda qalması mümkün deyil - baxmayaraq ki, Varşavadakı sammitdə Ermənistan prezidenti də iştirak etdi. NATO-nun şərqdə ən böyük hərbi qüvvəsi Əfqanıstandadır. Burada qaydaqanun yaratmağa çalışırlar. Azərbaycan da Əfqanıstanı dost ölkə sayır və orada ordunun qurulmasına dəstək verir. Əfqan mütəxəssisləri Azərbaycana gəlib, burada hərbi kurslar keçirlər. Bu da NATO-nun maraqlarına uyğundur. Artıq Azərbaycan bölgənin açar dövlətinə çevrilir. NATO enerji resurslarının dünya bazasına təhlükəsiz şəkildə çatdırılması üçün Azərbaycanla əməkdaşlığı genişləndirə bilər".

Politoloq NATO sammitində Ermənistanın ərazi bütövlüyü dəstəklənən ölkələr sırasına salınmasının Azərbaycanın xeyrinə olduğunu düşünür: "Əslində bu müsbət haldır. NATO-nun bəyannaməsində vurğulan ki, biz bütün dövlətlərin ərazi bütövlüyünü dəstəkləyirik. Bu Ermənistanla bir mesajdır ki, necə başqa dövlətlər Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə hörmətə yanaşırlar, siz də yanışı, biz sizin ərazi bütövlüyünüzə necə hörmət ediriksə, siz də elə

hörmət edin. Azərbaycanın özünü də Ermənistanın ərazi bütövlüyünə heç bir iddiası yoxdur. Söhbət burada işğal altındakı torpaqların boşaldılmasından gedir. Ermənilər Azərbaycanda separatçılıqla məşğuldurlar. Amma biz tərəfdən bu hal yoxdur".

E.Şahinoğlu Ukrayna, Gürcüstan və Əfqanıstanla bağılı sammitdə qəbul edilən qərarlara da toxundu: "Ukrayna və Gürcüstanın NATO-ya üzv qəbul olunmaları əvvəlki sammitlərdən gündəmə gəlmişdi. Amerika bunu dəstəkləyirdi. Çox təəssüf ki, Amerikanın dəstəyinə baxmayaraq, Fransa və Almaniya NATO-nun Ukrayna və Gürcüstanla güclənməsinin əleyhinə çıxdılar. Bu hadisələr 2006-08-ci illəri əhatə edirdi. O zaman Fransa və Almaniya bunun əleyhinə çıxmasaydılar, Rusiya nə Gürcüstanı, nə də Ukraynanı parçalaya bilməzdi. Amma bunu etmədilər. Əslində bu sammitdə də Ukrayna və Gürcüstan NATO-a üzv olmaq tarixinin veriləcəyi gözlənilirdi. Sadəcə, birgə komissiyalarla bağılı fikirlər var idi. NATO hər iki ölkəni pis vəziyyətdə qoyub.

Çünki Ukrayna və Gürcüstan NATO-ya üzv olmağı qarşılarına məqsəd qoymaqla Rusiya ilə münasibətləri korladılar. Bunun qarşılığında NATO bu dövlətlərin təhlükəsizliyini qorumaq üçün ciddi qərarlar qəbul etməli idi. Bunun heç birini görülmədi. 2008-də Rusiya Gürcüstanı parçaladı, üstündən illər keçəndən sonra isə Ukrayna eyni aqibəti yaşadı. Burada NATO-nun da günahı çox idi. Bu qurum daha çox üzvlərinin təhlükəsizliyini düşünür. Bununla Rusiya mesaj verilir ki, öz üzvlərimizi qorumaq üçün Rusiya Ukraynaya müdaxilə etsələr də, özləri yaxşı bilir ki, NATO-ya çıxış yolu qoymayız. Əgər Rusiya Ukrayna və Gürcüstanı parçalamasaydı, bu gün NATO ilə əməkdaşlıq ən yüksək səviyyədə ola bilərdi. Faktiki hazırda bu əməkdaşlıq dondurulub. Rusiya öz siyasətinin qurbanı olub".

□ **Cavansir ABBASLI**

Son 3 ayda Azərbaycan və dünya siyasətində ciddi proseslər gedir. Aprel döyüşləri ilə ölkəmiz Dağlıq Qarabağ probleminin həlli istiqamətində önəmli üstünlük əldə etdi. Azərbaycan ordusunun qazandığı uğurlar, prezident İlham Əliyev və Serj Sərkisyan arasında qısa müddətdə keçirilən iki görüş bunu sübut etdi.

Tanınmış politoloq, "Azərbaycan Namine" İctimai Forumunun prezidenti Eldar Namazovla Azərbaycan və dünyada gedən son prosesləri dəyərləndirdik.

- Apreldən başlayaraq Dağlıq Qarabağ ətrafında cərəyan edən hadisələr Azərbaycanı qane edirmi?

- Azərbaycan və Ermənistan prezidentləri artıq iki dəfə görüşüblər. Aprel döyüşlərindən sonra sizin qəzetdə silsilə müsahibələrim oldu. Hərbi və diplomatik baxımdan yaranmış vəziyyəti dəyərləndirdim. O vaxt dediklərim hesab edirəm doğru idi və sözlərim qüvvəsində qalır. O dövrdən bu yana deyisən o oldu ki, guya nüvə silahının olması ilə bağlı Ermənistanda hərbi sahədə kampaniya aparıldı. Raketlərlə bağlı da kampaniyanın şahidi olduq. Bu silahlar sovet dövründə istehsal olunub. Ermənilər raketlərlə rəqib tərəfi dağıdacaqlarını deyirdilər. Bu, Hitlerin sovet ordusu Berlini tutarkən yerin altında gizlənilən sehri silahın kəşf olunacağına və bu yolla SSRİ-ni məğlub edəcəyinə olan ümidinə bənzəyirdi. Məğlub olan ermənilər belə illüziyalara qapılırdı. Çirkli silahlar bütün dünyada monitorinq aparılan təhlükələrdən biridir. Bunu daha çox terrorçu qruplardan gözləyirlər. Nüvə silahının terrorçuların əlinə keçməsinə çalışırlar. Amma bunu bir dövlət açıq şəkildə deyərsə, o dövlət ciddi təzyiqlərə məruz qala bilər. Ona görə də erməni tərəfi bunu müxalifətin dili ilə dedi. Çünki təhlükə olarsa, siqortalana biləcəklər. Bu çirkli silahların müharibənin gedişinə təsir edəcəyini düşünmürəm. Sadəcə, şüalar nəticəsində bəzi xəstəliklər meydana çıxabilir. Terrorçular istifadə edə bilərlər, amma dövlət yox. Belə olarsa, Azərbaycana tam haqq verilir ki, düşmən ölkəni darmadağın etsin. Buna görə ermənilərin bəyanatları mənasızdır. Raketlər sovetlər dönəmində ən uğursuz silah sayılırdı. Hətta istehsalı da dayandırılmışdı. Bu silahların istifadə müddəti 22 ildir. 2010-cu ildən artıq bu silahlar təhvil verilməli idi. İndiki zamanda bu silahlardan istifadə etmək həmin dövlət üçün təhlükəlidir. İraq müharibəsində Səddam Hüseyn ordusu bu silahlardan yüzdən çox atəş açdı ki, onlardan yalnız biri hədəfə dəydi. Nəticədə 100-dən çox Amerika əsgəri həlak oldu. Vaxtı keçmiş silahlarla ermənilər Azərbaycana hədə-qorxu gəlmək istəyirlər. Hərbi balans artıq ermənilər

özünü etiraf edirlər. Erməni ekspertlər deyirlər ki, Azərbaycan ordusu istədiyi an müharibəyə başlayıb qalib gələ bilər.

- Diplomatiya siyasətimiz necə, qənaətbəxşdirmi?

- 1994-cü ildən Azərbaycanın diplomatik siyasətini daim mətbuatda müdafiə etmişəm. Mövqeyim bu olub ki, hər bir diplomatın arxasında real güc olmalıdır. O zaman

mayınca, Azərbaycanın ikinci dəfə hərbi əməliyyatlara başlayacağı mesajı beynəlxalq aləmə verilməlidir. Hesab edirəm ki, nə qədər beynəlxalq aləm Qarabağ məsələsinə vacib gözlə baxmasa, ikinci dəfə Azərbaycanın hərbi əməliyyatlara başlaması aktuallaşacaq. Ermənilər həyasızcasına deyirlər ki, Rusiya onları müdafiə etmədi. Beynəlxalq ekspertlər dəfələrlə

antlardan biri idi. Bu proses Britaniyaya daha böyük zərbə vurdu, nəinki Avropa Birliyinə. Şotlandiya və Şimali İrlandiya krallıqdan çıxmağa daha yaxındırlar. Buna meyil edirlər. Onların əllərinə əsas düşdü ki, krallığın tərkibində qalmaqla bağlı referendum keçirəndə Britaniyanın Avropa İttifaqında olmasına daha çox üstünlük vermişdilər. Bu prosesin birliyə də ziyan vuracağı istisna

heç bir beynəlxalq tribunal olmayıb, qərar da çıxarılmayıb. Avropa ölkələri vaxtı ilə erməniləri Osmanlı imperiyasına qarşı üsyana təhrik edir, silahlar və vədlər verirdilər. Nəticədə ermənilər arxa cəbhədə üsyan qaldırdılar və özlərini fəlakət qarşısında qoydular. İndi ermənilər bunun hesabını həmin ölkələrdən çıxırlar ki, bizi qırdırmısınız, heç olmasa bəyanat qəbul edin. Hazırda bu

doğanın düzgün siyasəti idi. Eyni vaxtda həm Avropa, həm Rusiya, həm də Suriya ilə müharibə aparmaq qeyri-mümkündür. Çünki Avropa müəyyən mənada iç üzünü Türkiyəyə qarşı açdı. Hər iki ölkə arasında münasibətlər düzəlməyə kimi Avropa öz təzyiqlərini Türkiyəyə qarşı gücləndirdi. Türkiyə bu proseslərdə özünü qorudu. Əksəriyyət deyir ki, Türkiyə həlak olan pilotun ailəsindən üzr istəyib. Türkiyə addımının səhv olduğunu heç vaxt bəllə etməyib, indi də belə oldu. Son yaxınlaşmadan daha çox sevinən Rusiyadır. Artıq ruslar Antaliyaya axşırlar. Rus kanallarının birinə baxırdım. Özünü rusların nümayən-

"Azərbaycan istədiyi an

müharibəyə başlayıb qalib gələ bilər"

Eldar Namazov: "Vaxtı keçmiş silahlarla ermənilər bizə hədə-qorxu gəlmək istəyirlər"

"Türkiyənin Rusiya ilə yaxınlaşması Ərdoğanın düzgün siyasəti idi"

diplomat istədiyinə nail ola bilərlər. Əks təqdirdə diplomatlardan möcüzə gözləməyə dəyməz. İndi vəziyyət aprel döyüşlərindən sonra dəyişib. Ordumuz beynəlxalq aləmə gücünü göstərdi. Diplomatiyamıza ciddi uğur qazanmaq üçün şanslar yarandı. Prezidentlərin son görüşləri və Minsk qrupunun açıqlamaları, açığı, məndə narahatlıq doğurur. Aprelə qədər iki mövqe var idi. Birinci, düşməne ciddi təzyiqlər etməklə bağlı idisə, ikinci, status-kvonun dəyişməsi tələbi idi. Mesajın biri Azərbaycana, digəri ermənilərə yönəlmişdi. Azərbaycana torpaqların sülh yolla geri qaytarılması mesajı var idi. Ermənilərə isə torpaqlardan çıxmayınca müharibənin qaçılmaz olması mesajı verilmişdi. Prezidentlərin son görüşlərindən sonra balans artıq pozulur. Sülh variantı yenidən gündəmə gətirilir, monitorinq variantı ortaya atılır. NATO sammitində Azərbaycan rəsmiləri və prezident status-kvonun dəyişməsinə toxundular. Amma torpaqlar azad edilməyincə, sülh danışıqlarının mənasız olması ilə bağlı da mesajlar verildi. Minsk qrupunun bəyanatında təzyiqlər etməyin mümkünsüzlüyü açıq şəkildə qeyd olunur. Düşünürəm ki, bizi burada təhlükələr gözləyir. Azərbaycanın hərbi üstünlüyünü diplomatik yolla əvəzləməyə çalışırlar. Bu yolverilməzdir. Burada diplomatlarımız daha sərt mövqedən çıxış etməlidirlər. Torpaqlar azad olun-

deyiblər ki, Qarabağ məsələsi Kollektiv Təhlükəsizlik Təşkilatına aid məsələ deyil. Ermənilərin bu birlikdə olmaları daxilə və xaricə təbliğat aparmalarına imkan verir. Azərbaycan ikitərəfli müqavilələr imzalayaraq, ermənilərin bu imkanlarını yox etməlidir. Belə müqaviləni Rusiyaya belə təklif etmək olar. Müqavilələrdə hərbi məsələlərdə əməkdaşlıq nəzərdə tutulmalı, ərazi bütövlüyünün tanınması məsələsi ortaya qoyulmalıdır. Belə sənədlər sovet dövründə dostluq xarakteri daşıyırdı. Əgər Belarus və Qazaxıstana belə müqavilə təklif etsək, anımdaca qəbul edərlər. Rusiyanın belə müraciətə necə cavab verəcəyi maraqlı olar. Çünki ermənilərin bunu necə qarşılayacaqlarını təxmin etmək olar. Qeyd etdiyim amillər reallaşmasa, ikinci dəfə müharibənin başlaması qaçılmaz olacaq.

- Böyük Britaniyanın Avropa Birliyindən gedişi sizin üçün gözlənilən idi?

- Böyük Britaniya Avropanın bir parçasıdır. Siyasi baxımdan Britaniya hökumətinin tutduğu mövqe Fransa və Almaniyada daim narazılıq yaradıb. Bu dövlətlər hesab edirlər ki, Britaniya Avropada inteqrasiya prosesinə mane olan ölkədir. İngilislərin daha çox ABŞ-la inteqrasiyaya üstünlük verdiyi düşüncəsi var. Bu baxımdan Britaniya Avropa İttifaqına yamaq kimi görünürdü. Bu ayrılmanın baş verməsi deməzdim ki, arzuolunan idi. Amma mümkün olan vari-

"Klintonun qələbəsi qaçılmaz olacaq"

olunmur. Gec-tez bu ayrılma baş verməli idi. Bu baxımdan bu qərarı soyuqqanlı qarşılamaq lazımdır. Böyük bir faciə baş vermədi. Sadəcə hər iki tərəfə müəyyən problemlər yarandı. Bunlar aradan qalxandan sonra ittifaq inteqrasiya prosesini daha sürətlə apara biləcək.

- Almaniyada, ardınca Fransada "erməni soyqırımı" ilə bağlı ciddi qərarlar qəbul edildi. Roma Papasının Ermənistan səfəri də bu ərafda baş tutdu. Bunlar təsadüfdür mü?

- Bu, sırf siyasi məsələdir. Aydındır ki, soyqırımı barədə beynəlxalq konvensiya var. Bundan əziyyət çəkən xalq beynəlxalq tribunala müraciət edir. Amma ermənilər bunu etməyiblər. Türkiyənin arxivlərinin açılması təklifinə də cavab verilmir. Öz lobbiləri vasitəsilə Avropada bu tipli qərarların qəbul edilməsinə çalışırlar. "Erməni soyqırımı" ilə bağlı

məsələdə fəallıq göstərən ölkələr vaxtı ilə erməniləri üsyana təhrik edən dövlətlərdir. Bu gün ki siyasi mühitdən də çox şey asılıdır. Türkiyəyə görə bu qondarma soyqırım gündəmə gətirilir. Amma beynəlxalq tribunal olmadığına görə, bu bəyanatların siyasi yükü yoxdur. Sadəcə bu kartdan istifadə edirlər.

- Türkiyə-Rusiya arasındakı gərgin münasibətlər qısa müddətdə çözüldü və həmin ərafda qardaş ölkə növbəti dəfə terrorla ürayından vuruldu. Aparılan siyasətin nəticəsi idi?

- Hər iki ölkə arasındakı münasibətlər heç vaxt yumşaq olmayıb. Bundan sonra da olmayacaq. Məlum təyyarə məsələsi də bunu sübut edir. Düzdür, Türkiyə bu addımı atmağa məcbur idi. Türk təyyarəsi belə hərəkət etsəydi, ruslar dözməzdilər. Türkiyənin Rusiya ilə yaxınlaşması, düşünürəm ki, siyasi baxımdan Ər-

dəsi sayan erməni deyir ki, onlar bizim təyyarəmizi vurublar, biz niyə Antaliyaya tökülüşürük, vətənpərvərlik harda? Bunu rusları qınayan erməni deyir. Bu baxımdan gördüyüm budur ki, Rusiya Türkiyə ilə münasibətlərin düzəlməsindən daha çox sevinir, buna daha çox meyilli görünür. Türkiyə burada bir çox amilləri nəzərə alıb. Hesab edirəm ki, Suriya məsələsində hər iki ölkə arasında müəyyən razılıq var. Bəşər Əsədin taleyi məsələsində razılıq əldə olunub ki, gərgin münasibətlər düzəldi.

- Dünyanın gözü Amerikada ki seçki kampaniyasındadır. Həmin ölkədən təzə qayıtmısınız və ABŞ siyasətinə yaxından bələdsiniz. Aparacağınız müşahidələrə əsasən, sizcə, Hillari Klinton, yoxsa Donald Tramp qalib gələcək?

- Bu proseslərdə iştirak edən şəxslərlə tez-tez görüşürəm. Əvvəlcədən ciddi ekspertlərin verdiyi proqnoz var idi ki, Klinton və Tramp seçkilərə qatılıbsalar, Klintonun qələbəsi qaçılmaz olacaq. Artıq bunun rüşeymləri görünür. Xanım namizəd 12-13% rəqibini üstələyir. Hətta Respublikaçılar Partiyasının bir hissəsi bu seçkilərdə Trampa dəstək verməyəcək. Xanım Klinton mane olacaq amil hüquqla bağlı idi. Elektron poçt məsələlərini nəzərdə tuturam. Əgər cinayət işi açılsa idi, məcburi seçkilərdən geri çəkiləcəkdi. Sanders seçkilərə qatılması, Klintonun arxasında bir müddət irəliləməsi demokratlar daxilində razılaşdırılmış qərar idi. Yəni Klinton seçkilərdə iştirak edə bilməyə, Sanders namizəd olacağı. Amma bu təhlükələr sovuşdu. Onun üçün "yaşıl işıq" yandırılıb. Tramp üzərindəki qələbəsi qaçılmaz olacaq. İngiltərədə artıq xanım baş nazir olacaq. Hər iki ölkədə qadınların rəhbər olmalarının müsbət nəticəsi olacaq.

□ Cavansir ABBASLI

Qiyamətin üç şərti

Samir SARI

Uzun illər öncə, 13-14 yaşımız olanda və artıq dünyada olub-bitənlərlə maraqlandığımız vaxtlarda məhəllədə bir ağac kölgəsində oturub söhbətləşən günü keçmiş qocaların dizinin dibini kəsdilər, söhbətlərinə qulaq asardıq.

Onların tam əksəriyyəti müharibənin od-alovundan keçmiş, özləri demişkən, Mozdokdan Berlinə qədər əsgər çək-məsiylə piyada getmiş adamlar idi. Bəziləri hətta Uzaq Şərqdə yaponlara qarşı da vuruşmuşdu. Eləsi də vardı, müharibənin əvvəlində əsir düşmüşdü, partizanlara qoşulmuşdu, sonra sovet tərəfə verilmişdi və 10 il Sibirdə yatmışdı. Tay-tuşlarının yanında olmasa da, o, hər dəfə bizi əfsanəvi Mixaylonun özü olduğuna inandırmaq istəyirdi. Amma biz inanmırdıq. Düz gəlmirdi, Mixaylo olan kəs alman dilini təmiz bilməyirdi, rəssamlığı bacarmalıydı, üstəlik, Anselikayla da haqq-hesabı olmalıydı.

Bir sözlə, veteranların hamısı maraqlı adamlar idi, söhbətləri də maraqlı idi, saatlarla oturub Hitlerdən, Stalindən, Jukovdan danışardılar, biz də qulaq asardıq.

Bir ara onlar gözlənilən üçüncü dünya müharibəsindən danışmağa başladılar. O vaxt SSRİ və ABŞ-ın arasında hərbi qarşıdurma güclənmişdi, dünyanın harasında bir dövlət çevrilişi olurdusa, tezliklə ortaya çıxırdı ki, bunu ya ABŞ edib, ya da SSRİ.

Belə günlərin birində ağsaqqal veteranlardan biri dedi ki, yox, üçüncü dünya müharibəsi olmayacaq, çünki atom bombası atarlar, dünya dağılar, amma dünya Qiyamətə doğru gedir. O biri ağsaqqallar Qiyamətdən danışan veteranın sözüne şəkk gətirmədilər. Veteran sözüne davam edərək dedi ki, vaxt gələcək, bir çox dövlətlərdə özlərini seyd-peyğəmbər övladları sayanlar hakimiyyətə iddia edəcəklər, qırğın düşəcək, daha sonra böyük dövlətlərdə qadınlar hakimiyyətə gələcək, lap axırda da Yer üzünü su basacaq.

Ağsaqqal bu informasiyanı haradan almışdı, haradan oxumuşdu (onların çoxu rayon qəzetindən tutmuş "Pravda" qəzetinə, "Vokruq sveta" jurnalına qədər hər şey oxuyurdu), demədi, amma o biri ağsaqqallar dedilər, hə, axırda mütləq dünya dağıllacaq.

Doğrusu, o vaxt bu söhbət tay-tuşlarımızın beyninə möhkəm taxılmışdı. Biz bir müddət qadınların hakimiyyətə gələcəyi və Yer üzünü su basacağı barədə müdhiş proqnozun nə dərəcədə səhih olub-olmaması barədə müzakirələr apardıq. Məlum, həyatın başlanğıcıydı, istəmədik ki, dünya belə tezliklə dağılsın.

Dövlət başına din faktorundan yararlanaraq gələnlərin söhbəti heç ağılımıza batmırdı. Qos-qoca SSRİ dünyaya dədəlik edirdi, qoyardımı?

Ancaq həmin o ağac kölgəsində ağsaqqalların elədiyi söhbətin ili tamam olmamış İranda hakimiyyətə din xadimləri gəldi. Sonralar bəzi başqa ölkələrdə də teokratik rejimlər quruldu. 3-4 ildir "Əl-Qaidə" və İŞİD din faktorundan istifadə edərək Yaxın Şərqdəki dövlətləri ələ keçirməyə çalışır. Qardaş Türkiyədə də dövlət idarəetməsində din amilindən istifadə edilməsi önəmli roldadır.

Bir sözlə, biz yeniyetmə olan vaxt ağsaqqallardan eşitdiyimiz söhbətin, Qiyamətin üç şərtinə dair proqnozun birini artıq həyata keçmiş saymaq olar.

İkincisi nəydi? Qadınların hakimiyyətə gəlməsi. Hazırda birdən-birə dünyanın ən güdrətli iki ölkəsində qadınlar hakimiyyətə gəlməyə çox yaxındır. ABŞ-da Hillari Klinton prezidentlik kürsüsünün bir addımlığındadır, onsuz da kraliçə tərəfindən idarə olunan Böyük Britaniyada Tereza Meyin baş nazir olmasına bir şey qalmayıb. Almaniya isə Angela Merkel çoxdan iş başındadır.

Bunlardan başqa, bir çox başqa dövlətlərdə də qadın prezidentlər və baş nazirlər var. Əslində əksər ölkələrdə hakimiyyətdə rəsmən kişilər olsa da, dövlətin rıçaqları qeyri-rəsmi olaraq qadınların əlindədir.

Ancaq dünyanın üç ən böyük ölkəsinin - ABŞ-ın, İngiltərənin və Almaniyanın başında qadınlar olacaqsansa (böyük ehtimalla da olacaqlar), demək, bizim ağsaqqalların dediyi ikinci müdhiş proqnoz da doğrulmağa gedir. Hələ BMT-nin baş katibininin qadın olması ehtimalı var.

Bir qalır Yer üzünü su basması. Onsuz da ildə 40-50 ölkənin az qala yarısını sel basır. Növbəylə. Qorxulusu odur ki, hamısını birdən basa. Qlobal istiləşmə bu cür davam etsə, Sibirdəki əbədi buzlaqlar, Antarktidadakı buz dağları əri-sə o da olacaq.

O veteran ağsaqqalların yeri görünür. Onlar çox şey bildirdilər.

Gələnlər ildən etibarən beynəlxalq siyasətdə söz sahibi insanlar arasında qadınların sayının artacağı gözlənilir. Hazırda bu məsələ dünya mətbuatının gündəmindədir. Belə ki, təxminən eyni vaxtda dünyanın lider dövlətlərinin rəhbərləri dəyişir və onların qadın olması ehtimalı çox yüksəkdir.

Belə ki, Almaniya Kansleri Angela Merkeldən sonra İngiltərə hökumətinin başçısının da qadın siyasətçi olacağı qətiləşib. Belə ki, Devid Kemeronun yerinə ya daxili işlər naziri Tereza Mey, ya da enerji naziri Andrea Lidsom gələcək. Bundan başqa, noyabr ayında ABŞ-da keçiriləcək prezident seçkilərində Demokratik Partiyanın namizədi xanım Hillari Klintonun respublikaçı namizəd Donald Trampa qarşı şansının daha çox olduğu göstərilir.

Beynəlxalq arenada digər önəmli vəzifə BMT baş katibliyidir. Bu il vəzifə müddəti başa çatacaq Pan Gi Munun yerinə kosta rikalı xanım Kristina Fiqeresin namizədliyi irəli sürülüb. 59 yaşlı Fiqeres UNFCCC-nin baş katibidir. Baş katibliyə namizədlərin əksəriyyəti qadınlardır.

Bəs dünya siyasətində önəmli postların qadınlar tərəfindən tutulması beynəlxalq siyasətdə hansı dəyişikliklərə səbəb ola bilər?

Yazıçı-publisist Mehriban Vəzir "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirdi ki, qadınların böyük siyasətə gəlməsi çox mühümdür və siyasi ab-havanı yumşaltmaqda ciddi təsiri ola bilər: "Ancaq böyük dövlətlərdə qadınların hakimiyyətə gəldikdən sonrakı proseslərə diqqət yönəltmək, elə də ciddi dəyişikliklər görmürük. Məsələn, Angela Merkel hakimiyyəti dövründə Almaniya qadınların idarəetmədəki iştirakı neçə faiz artıb? Bu ola bilər ki, çox kiçik bir göstəricidir və gözə çarpmır. Vəziyyət təxminən köhnə qaydada qalır. Eləcə də digər qadınların hakimiyyətə olduğu ölkələrdə siyasətdə qadın iştirakçılığının artması nəzərə çarpmır. Qadınlar özləri qadınların hakimiyyətə gəlməsini, siyasətdə geniş təmsilçiliklərini əngəlləyirlər. Bunun iki səbəbi var. Bir səbəbi odur ki, görünür idarəetmə gücü yetkin olan qadınlar digər qadınları səviyyəyə o qədər də məqbul saymırlar, ona görə hakimiyyətə gətirmirlər. İkinci səbəbi isə eqoizm və sairə bağlamaq olar. Ona görə də mən düşünürəm ki, qadının hakimiyyətə gəlməsi digər qadınların idarəetmədə iştirakını gücləndirmir. Qadınların idarəetmədə iştirakı hakimiyyətdə kimin olmasından asılı olmayaraq bir dövlət proqramı olmalıdır, dövlətin bu istiqamətdə siyasəti ol-

Dünya siyasəti

qadınların əlinə keçir

Matriarxata qayıdış bəşəriyyətə, Azərbaycanca nə vəd edir?

Mehriban Vəzir:
"Belə hallar siyasi ab-havanın yumşalmasına ciddi təsir edə bilər"

malıdır. Məhz bu, qadınlara güc verə bilər. Ona görə də düşünürəm ki, dünyada idarəetmənin qadınların əlinə keçməsinə, yəni matriarxata hələ çox var. Bundan ötrü qadınlar çox uzun bir yol keçəcəklər və eyni zamanda özlərini gücləndirməli olacaqlar".

Politoloq Elxan Şahinoğlu isə qeyd etdi ki, ilk baxışdan bu bir növ matriarxata bənzəyir, lakin beynəlxalq siyasətdə elə də ciddi dəyişikliklərə səbəb olmayacaq: "Mən əslində siyasətçilər arasında qadın-k kişi ayrımı etməm. Əlbəttə, siyasətdə qadınların sayı çox olsa, bəlli bir situasiyanın yaranacağını gözləyə bilərik. Ancaq mən düşünürəm ki, kişilərdən fərqli bir siyasət yürüdülsün. Məsələn, vaxtilə Böyük Britaniyanın qadın baş naziri olan Marqarit Tetçeri "dəmir ledi" adlandırıldı. Onun o zaman verdiyi qərarları heç kişi baş nazir verə bilməzdi. Onun çox ciddi iqtisadi islahatları nəticəsində yüz minlərlə fəhlə işsiz qaldı, narazılıqlar oldu, Argentina ilə müharibə apardı, ancaq yenə də iqtisadi çiçəklənməyə yol açdı. Və ya

Elxan Şahinoğlu:
"Bu, müharibələrin olmayacağı və yumşaq siyasət yürüdülecəyi anlamına gəlməməlidir"

ABŞ-ın keçmiş dövlət katibi Madlen Olbraytı götürək. Onu hətta "polad ledi" adlandırıldı. Onun verdiyi qərarlar da heç bir kişi siyasətçinin verdiyi qərarlardan yumşaq deyildi. Yenə də çox maraqlı bir situasiya yarana bilər. İngiltərədə baş nazirin qadın olacağı güman edilir. Hillari Klintonun ABŞ-da prezident seçilməsi ehtimalı var. Almaniya kansleri Angela Merkel də qadındır. Təsəvvür edin ki, ittifaq görüşlərində əsasən qadınlar görüşəcəklər".

Politoloqun sözlərinə görə, lider dövlətlərin rəhbərliyinə qadınların gəlməsi heç də müharibələrin olmayacağı və yumşaq siyasət yürüdülecəyi anlamına gəlməməlidir: "Əlbəttə, kimsə gözləyə bilər ki, qadın liderlər daha yumşaq siyasət yürüdə bilərlər, müharibələrdən çəkine bilərlər. Ancaq mənim fikrim belədir ki, hər hansı dövlətin milli və təhlükəsizlik maraqlarından söhbət gedirsə, orada dövlət başçısının kişi və ya qadın olması fərqi yoxdur. Məsələn, məhz Böyük Britaniyanın milli və təhlükəsizlik maraqları dik-tə etdi ki, Marqarit Tetçer Argentina ilə müharibə aparsın

və adaların Argentina nəzarətinə keçməyə imkan verməsin. Və ya Hillari Klintonun dövlət katibi olduğu vaxtda terrorçularla mübarizə aparıldı, terrorçuların başçısı olan Bin Laden öldürüldü. Ancaq səhvləri də oldu, məsələn, Suriyada səfirin öldürülməsinə biganə qaldı və ya yazışmaları az qala açılacaqdı. Bu

mənada qadınların siyasətə gəlməsi ilə dünya siyasətində böyük bir dəyişiklik olmayacaq. Vaxtilə hesab edirdilər ki, Barak Obama Amerikanın ilk qaradərili prezidentidir və bu ABŞ siyasətində fəvqəladə dəyişikliyə səbəb olacaq, axır ki, qaradərili hünqurları bərpa ediləcək. Ancaq diqqət etsək, ABŞ tarixində Barak Obamanın prezidentliyi dövründəki qədər qaradərili-lərin polis zorakılığına məruz qalması halları baş verməmişdi. Eləcə də ABŞ prezidenti Hillari Klinton da olsa, onun da dünya siyasətinə fərqli bir açar gətirəcəyini mən zənn etmərəm. Sadəcə maraqlı bir situasiya o ola bilər ki, Böyük Britaniya ilə ABŞ müttəfiqdir və iki qadın lider görüşəcəklər. Və ya Angela Merkel Hillari Klintonla məsləhətləşmələr aparılacaq. Bu maraqlı bir görünüşdür və siyasi mahiyyətinə elə də ciddi bir dəyişiklik gətirməyəcək".

E. Şahinoğlu Azərbaycanda da siyasətdə qadınların təmsilçiliyinin artmasının önəmli olduğunu vurğuladı: "Azərbaycanda məsələn, politoloqlar arasında da qadın barmaqla sayılacaq qədərdir və ümumiyyətlə, siyasi ekspertlərin arasında qadın tapmaq çətindir. Mən hesab edirəm ki, Azərbaycanda da siyasətçilər arasında qadınların sayı artmalıdır, onlar da siyasətə gətirilməlidir. Başqa bir məqam odur ki, qadınların da bu sahədə maraqları azdır. Azərbaycanda idarəetmədə qadınların sayı artırılmalıdır. Hələ ki, Milli Məclisin sədr müavinləri arasında qadın var, komissiyaların sədrliyində də qadınlar təmsil olunur. Düşünürəm ki, qadınların siyasətdə iştirakına elə də ciddi maneə yoxdur. Yetər ki, iki şərtə cavab versin: birincisi, qadınların özləri siyasətdə fəal olsun, ikincisi, onlara imkanlar yaradılsın".

"Baxış bucağı"

Keçən həftə Tiflisdə baş tutan ATƏT-in Parlament Assambleyasının (PA) növbəti toplantısında Azərbaycanın qurumdakı nümayəndə heyətinin üzvü, Milli Məclisin deputatı Azay Quliyev səs çoxluğu ilə beynəlxalq təşkilatın vitse-prezidenti seçildi. 2013-cü ildən 2016-cı il iyulun 4-dək ATƏT-in Siyasi məsələlər və təhlükəsizlik komitəsinin sədr müavini vəzifəsini icra edən A.Quliyev bu görüvü daşımağa layiq bilinən ilk azərbaycanlı oldu. Vitse-prezidentlə söhbətimizə də elə bu mövzudan başladıq:

- Azay bəy, bu hadisəni necə dəyərləndirirsiniz, yeni görüşdə təmsil olunmağınız Azərbaycana nə vəd edir?

- Əlbəttə, bu, ilk növbədə Azərbaycan üçün böyük bir uğurdur, Azərbaycan dövlətinin və prezidentinin qələbəsidir. Bilirsiniz ki, ATƏT Azərbaycan və ümumiyyətlə, dünya üçün mühüm bir qurumdur. Çünki Avropada bütün təhlükəsizlik və əməkdaşlıq, həmçinin dialoq məsələlərinə məhz ATƏT cavabdehdir, bu məsələlər ona həvalə olunub. Həm də ATƏT bizim üzv olduğumuz digər qurumlardan fərqli olaraq, bir neçə missiyanı özündə birləşdirir. Burada demək olar ki, dünyanın bütün aparıcı ölkələri üzvdür. Geosiyasi maraqları olan, müxtəlif məsələlərdə bir-birinə ziddiyyətli mövqə sərgiləyən, həm Avropa İttifaqının, həm NATO-nun, həm də Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatının bütün üzvləri məhz ATƏT-də birləşiblər. Digər tərəfdən də bizim əsas problemi olan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllini biz ATƏT-ə həvalə etmişik, bu quruma güvənmişik. Eyni zamanda ATƏT demokratik təsisatların inkişafı, seçki qurumlarının təkmilləşməsi baxımından çox güclü bir mandata malikdir. Belə bir təşkilatda əlbəttə ki, Azərbaycanın yüksək postda təmsil olunması ölkəmiz və dövlətimiz adına böyük bir uğurdur.

- Vitse-prezident olaraq sizin Azərbaycan ərazilərinin işğalda olması məsələsini qaldırmağınız mümkün olacaqmı? Yoxsa ölkəmizlə bağlı məsələlərdə məhdudiyətlər qoyulacaqmı?

- Bu, mənim üçün ən həssas məsələlərdən biri olacaq. Ona görə də bir tərəfdən Azərbaycanın təmsilçisiyəm, həm də ölkəmin maraqlarını qoruyuram, digər tərəfdən də təkə Azərbaycanın deyil, ATƏT PA-nın vitse-prezidenti kimi ATƏT-ə üzv olan 57 ölkənin maraqlarını qorumaq borcumdur. Mən çalışacağam ki, bu iki mühüm məsələ arasında maksimum dərəcədə qızıl ortami tapa bilim. Şübhəsiz ki, mən Azərbaycanın milli maraqlarından vaz keçə bilmərəm. Başqa yandan, Qarabağ məsələsi elə məsələdir ki, ATƏT istəsə də, istəməsə də bununla məşğul olmalıdır. Dəfələrlə qeyd etdiyim kimi, ATƏT-dən başqa digər hansısa beynəlxalq təşkilatın bu problemlə məşğul olmaqla bağlı mandatı yoxdur. Bu, həm də mənim vəzifəm olacağı ki, ATƏT PA-nın vitse-prezidenti kimi, ATƏT regionunda konfliktlərin həlli ilə, xüsusilə qurumun bir-başqa cavabdeh olduğu Qarabağ konfliktinin həlli ilə də yaxından məşğul olum. ATƏT PA-nın bu prosesə müdaxiləsini və həll prosesinə köməyini təşviq edirəm və dəstəkləyirəm. O baxımdan mənim Dağlıq Qarabağla bağlı qaldıracağım hər hansı bir məsələyə kimsə təəccüblənməməlidir və heç kim buna irad bildirməməlidir. Kimsə deməməlidir ki, niyə Azərbaycan nümayən-

O vaxt da çox gərgin seçkilər oldu və mən qazandım. Mən komitə sədrinin müavini olduğum dövrdə də çalışdım ki, mənə göstərilən etimada layiq olum, hər hansı qərəz, ayrı-seçkilik nümayiş etdirməyim. Çünki bu gün Azərbaycanın ədalətə, obyektivliyə, beynəlxalq qaydaların hamı tərəfindən yerinə yetirilməsinə ehtiyacı var, qərəzə,

yəndə var. Onun mandatına bölgədəki bütün məsələlər baxır. ATƏT PA-nın mövqeyini formalaşdırmaq və müəyyən qərarların verilməsinə əsaslar yaratmaq aiddir. Bu formatdan, bu imkandan faydalanmalıyıq. İkincisi, ATƏT PA-nın imkanı var ki, parlament səviyyəsində dialoqu daha da gücləndirsin, əlaqələri genişləndirsin, həm-

dirdə konstruktiv həllə inanmaq olarmı?

- Ona görə də bu məsələ açıq müzakirəyə çıxarılmalıdır. Əgər doğrudan da Sərkisyan qarşı belə hədələr varsa, bunlar Sərkisyanın düşündüyü bir sənari, irəli atdığı tezis deyilsə, əlbəttə, bu məsələ dəqiqləşdirilməli, Azərbaycan və Ermənistan ictimaiyyəti, parlamentarla-

qədər səmərəli olacağını götür-qoy edəcəyik. Prinsip etibarilə Azərbaycan nümayəndə heyəti həmişə dialoqu və anlaşmanın tərəfdarı olub. Biz hər hansı dialoq platformasından maksimum faydalanmağa və bu platformada iştirak etməyə çalışmışıq. İndi də belə bir həssas məqamda ATƏT PA təşəbbüsü üzərinə götürməlidir, Er-

"Kəlbəcərli girovlarla görüşməyə hazırım"

Azay Quliyev: "Tiflisdə həmsədrləri dəvət etdik ki, gəlsinlər, hesabat versinlər, əvvəl razılaşdılar, sonra isə fikirlərini dəyişdilər"

dəsi gəlib Azərbaycanın məsələsi ilə məşğul olur. Bu, təkə Azərbaycanın məsələsi deyil, bütövlükdə ATƏT-in problemi, ATƏT-in məsələsidir. ATƏT ona görə yaradılıb ki, bölgədə sülhü, əmin-amanlığı, üzv ölkələr arasında anlaşma və dialoqu təmin etsin, eyni zamanda beynəlxalq hüquq prinsiplərinin qorunmasına öz töhfəsini versin. Biz, yeni bütün ölkələr ATƏT və BMT-yə üzv olanda öhdəlik götürmüşük ki, başqa bir ölkənin ərazisinin işğalına yol verməyəcəyik, güc tətbiq etməyəcəyik, beynəlxalq hüquq normalarına riayət edəcəyik, "Helsinki Yekun Aktı"nın on prinsipinin onuna da eyni şəkildə sədaqət nümayiş etdirəcəyik. Mən bilirdim ki, bununla bağlı bəzi ölkələr mənim hər hansı fikirlərimi və yanaşmamı başqa cür şərh etməyə çalışacaqlar. Amma mən də bəri başdan deyirəm ki, bu, məni bu vəzifənin icrasından çəkəndirməyəcək.

- Amma ermənilər sizin mövqeyinizlə 2012-ci ildə Avro-nest PA-nın İrəvandanakı toplantısında yazından tanış olmuşdular. Yəqin ki, seçkilər zamanı ATƏT PA-da var qüvvələri ilə sizə qarşı mübarizə apardılar və bundan sonra da sizə problem yaratmağa çalışacaqlar. Yəqin bunun fərqindəsiniz...

- Bəli. Hələ 2013-cü ildə İstanbulda mən siyasi məsələlər və təhlükəsizlik komitəsinə sədr müavini seçilən zaman erməni nümayəndə heyəti çox böyük hay-küy qaldırmaq və problem yaratmaq istədi. Hətta etik normadan kənar və bir deputatın özünə yaraşdırmayacağı tərzdə mənə qarşı çirkin kampaniya apardı. Həmin dövrdə heç nəyə nail olmadılar. Mən Ramil Səferovun hüquqlarını müdafiə etdiyimə, ümumiyyətlə, azərbaycanlı olduğuma görə əleyhimə çıxırdılar. Həmçinin, bildirirdilər ki, Ermənistan və Azərbaycan münaqişə vəziyyətində olduğuna görə onların heç bir nümayəndəsi yüksək postlara seçilməməlidir. Yeni bu cür əsassız arqumentlərlə çıxış edirdilər. Hətta rəqibim Rusiya Federasiya Şurasının ATƏT PA-dakı nümayəndə heyətinin rəhbəri general-polkovnik Kula-kov idi, artıq rəhmətə gedib.

böhtana, ayrı-seçkiliyə ehtiyacı yoxdur. Bu dəfə də onlar altdan-altdan bu seçkilərdə müəyyən işlər görməyə, kitablar paylamağa çalışdılar. Lakin artıq elə bir mərhələ idi ki, onlar bunu açıq şəkildə edə bilmədilər. Namizədlərim üçün tələb olunan maksimum 100 imza toplanmışdı və 119 səsə mən seçildim və seçilməyimi bunu sübut etdi ki, imza verən şəxslər sənimi idilər.

- Neçə il bu postda təmsil olunacaqsınız?

- Mən maksimum müddətə seçilmişəm, yəni 3 illik, 2019-cu ilə kimi.

- Ölkə rəhbərindən sadə insanlara qədər ATƏT-lə bağlı inamsızlığınızı ifadə edib, vaxtaşırı qurumun Qarabağ məsələsindəki passiv rolu sət təhqidlərə səbəb olub. Necə bilirsiniz, qurumun bundan sonrakı mərhələdə Qarabağla bağlı iş görmək istəyi varmı, yoxsa mənavi siyasət davam edəcək?

- Bəli, cənab prezident haqlı olaraq ATƏT və onun Minsk Qrupunu tənqid edib, bunun üçün kifayət qədər əsaslar var. Ona görə ki, ATƏT-in Minsk Qrupu və onun həmsədrləri indiyə kimi problemin həlli ilə bağlı hər hansı təsirli və qəti addım atmayıblar. Düzdür, son aylar Azərbaycan və Ermənistan prezidentləri arasında görüşlər intensivləşib və müəyyən ümidlər var ki, bu problem beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində öz həllini tapacaq. Amma istənilən halda ATƏT bu problemə daha səmərəli, effektiv və əzmlilə yanaşmasa, bu tənqidlər də davam edəcək. İkinci tərəfdən əlbəttə ki, biz ATƏT PA-nın da rolunu və məsuliyyətini qeyd etməliyik - baxmayaraq ki, Minsk Qrupu hökumətlər tərəfindən yaradılıb və həmsədrlərə də bilavasitə hökumətlərin təyin etdiyi səfirlər sədrlik edirlər. Amma bununla yanaşı, parlamentin rolu və məsuliyyəti heç zaman inkar olunmayıb, bu rolun daha da artırılması ilə bağlı zaman-zaman cəhdlər olub. Ona görə də Parlament Assambleyası şübhəsiz ki, bundan sonra məsələyə daha çox diqqət ayırmalıdır. Bunun müxtəlif formaları var. Onlardan biri budur ki, ATƏT PA-da Cənubi Qafqaz üzrə xüsusi nüma-

ATƏT PA-nın vitse-prezidenti hədəflərini açıqladı: "Mən də bəri başdan deyirəm ki..."

sədrlərin indiyə qədər məsələni həll etməməsi ilə bağlı mövqeyini öyrənsin, bir növ onların da hesabatlarını dinləsin, hazırkı şəraitdə nələri edə biləcəyinə aydınlıq gətirsin və müzakirələr aparsın. Ancaq təəssüflər olsun ki, ATƏT PA-nın bu cəhdləri bəzən lazımı şəkildə dəstəklənmir. Məsələn, biz Tiflisdə Minsk Qrupunun həmsədrlərini dəvət etmişdik ki, gəlsinlər, deputatlar qarşısında hesabat versinlər, deputatların suallarını cavablandırsınlar. Əvvəl razılaşdılar, sonradan fikirlərini dəyişdilər, gəlmədilər. Biz ilk dəfə 2012-ci ildə Dubrovnikdə (Xorvatiya-red.) Minsk Qrupunun hesabatını dinləmişdik, çox maraqlı müzakirələr olmuşdu. İndiki həmsədrlər isə bunu onunla əlaqələndirirlər ki, hazırda iki prezidentlər arasında çox intensiv danışıqlar gedir və yeni bir müzakirə platformasının açılması danışıqlara müəyyən mənada təsir edə bilər. Olsun, tək məsələ həll olunsun.

- Bu gün Ermənistanda və Qarabağ separatçıları arasında Sərkisyan Qarabağla bağlı gəzətdə gedəcəyi halda, hakimiyyətdən devriləcəyi ilə hədələnilir. Belə olan təq-

mənistan-Azərbaycan deputatlarının intensiv görüşlərini təşkil etməlidir və prezidentlər tərəfindən razılaşdırılan həll formatına parlamentlərin birmənalı dəstəyini təmin etməlidir. Bunun üçün də biz ictimaiyyətin dəstəyini almalıyıq. Belə bir həssas və məsuliyyətli məqamda prezidentlərin qəbul etdiyi qərarlara biz dəstək verməliyik.

- Növbəti görüşlər harada keçiriləcək, neytral ölkədə, yoxsa Azərbaycan və ya Ermənistanda?

- İlk mərhələdə şübhəsiz ki, neytral zonada olmalıdır. Biz hələ ki, bir-birimizin mövqələrini başa düşməyi və mövcud olan baryerləri aşmağı bacarmalıyıq. Açıq, Azərbaycan nümayəndə heyəti buna tam hazırdır. Qarşı tərəfin dialoqa, görüşlərə hazır olmasını gözləyirik. Onlar hazır olacağı təqdirdə biz neytral ölkədən başladığımız görüşləri hər iki ölkədə keçirilməsi məsələsinə də nəzərdən keçirə bilərik.

- ATƏT PA rəhbərliyinə seçilmiş şəxs olaraq Kəlbəcərdən olan iki girovumuzun, Dilqəm Əsgərov və Şahbaz Quliyevin taleyi ilə bağlı nələri etməyi düşünürsünüz?

- Bəli, bu, ən ağırlı məsələlərdən biridir. Təəssüflər olsun ki, ATƏT bu məsələyə lazımı diqqət yetirməyib. Çox təəssüflər olsun ki, bizim iki vətəndaşın hüquqları hələ də ciddi və kobud şəkildə pozulmaqda davam edir. Hesab edirəm ki, bununla bağlı ATƏT PA-nın ayrıca bir yanaşması olmalıdır, qurumun Cənubi Qafqaz üzrə nümayəndəsi girovlarımızla görüşməlidir, onların azad olunması ilə bağlı təşkilatın bütün imkanlarından istifadə etməlidir.

- Azay bəy, şəxsən siz ATƏT PA-nın vitse-prezidenti kimi Şuşa həbsxanasında saxlanılan girovlarla görüşmək istərdinizmi?

- Bu məsələ ilə yəqin ki, ATƏT PA-da ayrıca, qapalı bir müzakirənin keçirilməsinə ehtiyac var. Həmin müzakirədən sonra, təbii ki, ATƏT PA-nın girovların azad olunması ilə bağlı konkret atacağı addımları müəyyənləşdirməliyik. O ki qaldı mənim şəxsən onlarla görüşməyimə, əlbəttə, mən Kəlbəcər girovları ilə görüşməyə onların azad olunması ilə bağlı əlimdən gələni etməyə hazırım.

□ EİŞAD PAŞASOY

Möcüzə alim

Zamin HACI
zaminhaci@gmail.com

BDU-nun astrofizika üzrə bir alimi təzəlikcə intervü verib, yaxşı mənada xeyli insanın təəccübünə səbəb olub. Çünki alim materialist və ateist olduğunu, dinə inanmadığını açıq deyir. Şəxsən mən çoxdandır belə işıqlı bir adamın intervüsünə rast gəlmirdim. (Zarafat üçün deyim ki, ətəyində namaz qılması adamdır). Bizim hətta hörmətli alimlərin də çoxu dönüb molla olmuşdular. Az qalırdılar AMEA-da dörd arvad almağın fəzilətlərini araşdırmaq üzrə laboratoriya açsınlar.

"Az qalırdılar" deyəndə, əslində AMEA çoxdan cəhalet yuvasına dönmüşdür. Yadıma gəlir, bir dəfə orda hətta akademiya prezidentinin (ölüb deyə adını çəkmirəm) rəhbərliyi altında "Ətağa irsinin öyrənilməsi" mövzusunda elmi-praktik konfrans keçirilmişdi. Fizika İnstitutunda çalışan bir alimi-biəməl isə Quran kitabındakı surələr əsasında... mələklərin uçma sürətini tapmışdı. AMEA-nın başqa əməkdaşının qışda söylədiyi "Yer kürəsi fırlanmır, əks halda biz hamımız küləkdən yıxılırdıq, o cümlədən, havada dursaq Yaponiya gəlib altımızdan keçərdi" söhbəti də yəqin yadınıza gəlir.

AMEA-nın, Təhsil Nazirliyinin hər hansı obyektinə gətirən orda mütləq dini bir şüar, lövhə, atribut tapmaq mümkündür. Yazda Botanika İnstitutunun Nəbatat Bağına, həmçinin, Milli Dendraloji Parka getmişdim. Hər iki bağda bitkilər haqda məlumat lövhələri çürüyüb atılıb, əvəzində isə... "Quran"dan təbiət haqda ayələr böyük posterlərdə asılıb. Əgər mən biologiyani, təbiəti dini kitabdan öyrənəcəyəmsə, o zaman AMEA-nı bağlayın, yerində mədrəsə açın. Əgər biz dünyəvi dövlətiksə, niyə dövlətə aid obyektlərin hamısında din təbliğatı gedir? Hələ onu demirəm ki, bizdə məscidlər dövlət büdcəsi hesabına tikilir. Absurd bir hərəkət. Tarixçi Altay Göyüşovun buna münasibəti çox haqlıdır: "Dünyada dini qurumlar başqalarına, əzilənlərə və kasıblara yardım edir, bizdə dövlət və xalq dini qurumlara".

Ümumiyyətlə, vəziyyət elə yerə gətirilib ki, Azərbaycanda nəinki alimin, hər bir şəxsin öz inanc fərqi aşkar deməsi çətinləşib. Biri "ateistəm" deyəndə ona cinayətkar kimi baxırlar. Sovet dövründəki durumun tam əksi yaranıb. İndi hamı guya dindar olub, necə ki, o vaxt ateist olmaq dəb idi. Elmlə dini qarışdırmaq şarlatanlıqdır. Bunlar yaxşı olar bir-birinin işlərinə qarışmasınlar. O cümlədən, Azərbaycan sekulyar, dünyəvi dövlət olmaq, dinc yaşamaq haqqını kimsəyə verməməlidir.

Bəzən dindarlar demədoqçuya edir, "elə din də elmdir" söyləyirlər. Dünya necə yaranıb, bizim axırımız nə cür olacaq tipli qaranlıq sualları bir qırağa qoysaq, ancaq elm praktika, təcrübə deməkdir. Bir şey təkrarlanmalı, elmi sınaqdan çıxmalıdır. Məsələn, iki kimyəvi maddəni qarışdırıb üçüncü kimyəvi maddə alınarsa, bunu laboratoriyada, dəfələrlə sınaqdan keçirirsənə bu, elmdir. Bəs cəhənnəm və cənnət kim sınaqdan çıxarıb? Mən burda dinə qarşı deyiləm, kim nəyə inanır özü bilər. Sadəcə, sözüm odur ki, elmlə din qarışdırılmasın.

Elmdən söz düşmüşkən... Nobel mükafatı almış 110 alim bir neçə gün qabaq BMT-yə və dünya ictimaiyyətinə müraciət yaydılar. Bunların az qala hamısı fizika, tibb, kimya üzrə nobelçilər idi, mənəm gözüme siyahıda birçə yazıçı deydi (Elfrida Yelinek). Alimlərin qəzəbli müraciəti əsasən "Qrınpis" təşkilatına qarşıydı, çünki bu qurum ərzaq məhsullarının genləri üzərində aparılan araşdırmaların əleyhinə çıxmışdı. Hazırda dünya alimləri hər cür iqlim şərtlərinə dözümlü yeni düyü sortu yaratmağa çalışırlar, bununla 3-cü dünya ölkələrində aclıqdan həlak olan milyonlarla insan xilas ediləcək. İndi 110 alim GMO əleyhinə çıxanlara qısaca deyir ki, gedin dombalaq aşın, GMO araşdırmaları, geni dəyişdirilən məhsullar bəşəriyyətin gələcəyidir, eyni zamanda keçmişdir, çünki insanlıq buna qədər də bir çox kənd təsərrüfatı məhsullarını seleksiya edərək, calağ vuraraq, genlərini dəyişdirərək bu günlərə gəlib çıxmışdır. Məhz o seleksiya sayəsində min il qabaq 20-30 il olan orta insan ömrü indi 70-80 ilə çatıb.

Bizdə isə GMO əleyhinə qanunlar qəbul edilir. Hansı mətbuatı açsan bir dəstə əlini çənəsinə dayamış qaçaqlar "əqrəb geni vurulan xiyarın bizi tısağa döndərəcəyi" təhlükəsindən-zaddan qırıldadırlar. Çünki həmin 110 Nobel alimindən çox bilirlər.

Bu gün Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrovun Bakı səfəri başlayır. Rəsmi qaynaqların bildirdiyinə görə, iki günlük səfər çərçivəsində əsasən ikitərəfli əlaqələr və Dağlıq Qarabağ məsələsi diqqətdə olacaq. Rusiyanın Azərbaycandakı səfiri Aleksandr Doroxininin bildirdiyinə görə, nazirin səfər proqramı artıq hazırdır. Diplomata belə bir detali da vurğulayıb ki, Sankt-Peterburq görüşündə prezidentlər Lavrovun vasitçiliyinin davam etdirilməsi barədə razılığa gəliblər. Deməli, baş mövzu Qarabağ olacaq.

Bəllidir ki, Sergey Lavrov Bakıya düz bir həftə öncə - iyulun 4-də gəlməli idi. Rusiya XİN başçısı İrevanda KTMT-nin tədbirindən sonra Azərbaycana təşrif buyurmalı idi. Lakin gözlənilən olmadı, Rusiya diplomatiyasının "ağır topu" İrevandan birbaşa Moskvaya döndü. Səfər qrafikindəki bu qəfil dəyişiklik isə siyasi şərhçilərdə bəzi ehtimalların yaranmasına yol açdı.

Versiyalardan biri belədir ki, ola bilsin, Lavrovun İrevanda Ermənistan rəsmiləri ilə apardığı Qarabağ mövzusunda qapalı danışıqlar Kremlin gözlədiyi effekti verməyib və Bakıya səfərə lüzum qalmayıb. Başqa versiyaya görə, istisna deyil ki, İrevanın hansısa təklifini Bakıdan öncə Moskvada yüksək rəhbərliklə müzakirə etmək lazım gəlib.

Maraqlıdır ki, Lavrovun İrevan səfəri haqda yazan Rusiyanın nüfuzlu "İzvestiya" nəşri XİN-dəki mənbəyə istinadla nəzərlənən prosesinə Türkiyənin də qoşula biləcəyini ehtimal edib. Nəşr bu xüsusda erməni rəsmiləri ilə qapalı danışıqlarda Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılmasının da müzakirə olunduğunu yazıb.

Daha maraqlısı isə Lavrovun İrevan səfərindən cəmi bir neçə gün sonra Kremlin danışıq dillərindən sayılan və həmişə anti-Türkiyə bəyanatları ilə tanınan Vladimir Jirinovskinin verdiyi, bu dəfə 180 dərəcə fərqli və sensasion açıqlamasıdır. Azərbaycan telekanallarından birinə müsahibədə o deyib: "Əgər Türkiyə və Rusiya sözlərini birləşdirsə, kürd və erməni məsələləri öz-özünə həll oluna bilər. Aydın məsələdir ki, Qarabağ problemi də həll ediləcək, Azərbaycan bundan razı qalacaq. Dağlıq Qarabağ üçün elə bir xüsusi status tapmaq olar ki, həm ermənilər razı qalsın, həm də azərbaycanlılar".

Məsələ də ondadır ki, Türkiyə-Rusiya əməkdaşlığı İrevanı həmişə ciddi narahat edən faktor olub - öncəliklə də Qarabağ məsələsində. Yeri gəlmişkən, Rusiya XİN rəsmisi Mariya Zaxarova ötən həftə verdiyi açıqlamada Türkiyəni nəzərdə tutaraq, Qarabağ məsələsində başqa - ikitərəfli formatların da mümkünlüyünü dilə gətirib və bununla ermənilərin tələşməsinə də ha da artır. Çünki Ermənistan danışıqların Minsk Qrupu çərçivəsində getməsinə çalışır. Bu da səbəbsiz deyil: Minsk Qrupu öz ermənipərəst fəaliyyəti və ortaya qoyduğu "həll prinsipləri" ilə işğalçı tərəfi tam qane edir. Başqa formatlar İrevanın köklü maraqlarına cavab verməyə,

"Aralıq plan"dan "aralıq sülh"ə keçid ərafəsində

İkinci cəhd - Lavrovun gecikmiş Bakı səfərində üç hədəf

NATO sammiti çərçivəsində Qarabağ danışıqlarından dərhal sonra Rusiya XİN başçısı Azərbaycana nə ilə gəlir? İrevandakı qapalı müzakirələrin Bakı davamı bəzi "i"lərin üzərinə nöqtə qoya bilər; "Moskva və Ankara problemi birgə həll edə bilər" bəyanatının pərdəarxası...

tutaq ki, referendum ideyası gündəmdən çıxa bilər.

Bütün hallarda Lavrovun apreldəki 4 günlük müharibədən sonra Bakıya sayca ikinci olacaq budəfəki səfəri qeyd edilən ümidverici notlar fonunda mühüm önəm daşıyır. Səfərdə isə əsas üç hədəfin güddüldüyü güman etmək mümkündür:

Hədəf 1. Hansısa həll planı üzərində iş gətirdiyi və danışıqların intensivləşdiyi qənaətinin gücləndirilməklə müharibə ehtimalını sıfıra endirmək. Bundan ötrü paralel surətdə prezidentlərin görüşünün permanentliyinə (davamlılığına) çalışılır.

Çünki hər necə olmasa, yeni müharibə ABŞ və Avropa kimi, Rusiyaya da sərf eləmir. Hesab edilir ki, Moskva hazırkı müəkkəb durumda Azərbaycan və Ermənistan arasında seçim etmək, üstəlik, Türkiyə ilə üz-üzə gəlmək istəmir - ələxüsus da Moskva-Ankara münasibətləri kritik bir dönmədən keçərək normallaşdıqdan sonra.

Hədəf 2. Dağlıq Qarabağ məsələsində məhz Rusiyanın dominant dövlət olduğunu bir daha nümayiş etdirmək. NATO-nun təzəcə başa çatan Varşava sammitində Qərbin patronajlığı ilə aparılmış Qarabağ müzakirələrindən, baş katib Yens Stoltenberqin "Qarabağ məsələsi diqqətimizdə olacaq" bəyanatından sonra belə bir mesajı növbəti dəfə vermək Kremldən ötrü indi az önəm daşımır.

Hədəf 3. Putinin gələn ay Azərbaycana nəzərdə tutulan

səfərini hazırlamaq. Məlum olduğu kimi, avqustda Bakıda Azərbaycan, İran və Rusiya prezidentlərinin üçtərəfli görüşü planlaşdırılır. Sammit çərçivəsində ikitərəfli görüşlər və Qarabağ mövzusunun müzakirəsi də gözlənilir. Deməli, 3-tərəfli görüşün yekunu bu konfliktin taleyinə də təsirsiz ötürməyəcək.

Bu arada yene məhz yeni müharibə riskini azaltmaqdan ötrü Qarabağla bağlı telefon diplomatiyası davam edir. Son olaraq prezidentlər Vladimir Putin və Barak Obama telefon danışıqı zamanı Dağlıq Qarabağ konfliktini də müzakirə ediblər.

Ancaq aydındır ki, Amerikanın hazırkı fəallığı daha çox simvolik əhəmiyyət daşıyır. Çünki səlahiyyət müddəti bitməkdə olan Obama və administrasiyası çətin ki, yerdə qalan zaman ərzində problemin həllində hansısa parlaq təşəbbüslə yadda qalsın, sıçrayışa nail olsun. Böyük ehtimalla, Qarabağ problemi ABŞ-ın yeni prezidentinə miras qalacaq.

Müharibə ehtimalını azaltmaq istəyi öz yerində, bəs, sülh anlaşması istiqamətində nəhayət, ciddi təşəbbüs və irəliləyişin şahid olacağıqımı, ən önəmli, apreləndən sonra Vyana start götürən yeni proses hara kimi irəliləyəcək?

Hələlik, belə rəy mövcuddur ki, Rusiya Qarabağa dair hansısa aralıq həll planı üzərində işləyir və bu planla bağlı mü-

naqişə tərəflərini artıq tanış da edib. Bir daha yada salağ ki, söhbət 1997-ci ildə aktual olmuş və Levon Ter-Petrosyanın prezidentlik kürsüsündən getməsinə səbəb olmuş mərhələli modelə çox yaxın olan bir plandan gedir.

Plana əsasən, əvvəlcə 5 rayon işğaldan azad edilir, Dağlıq Qarabağa aralıq status verilir, humanitar dəhliz məsələsi həllini tapır, bölgəyə sülhməramlı qüvvələr gətirilir, daha sonra Laçın və Kəlbəcər azad edilir və Dağlıq Qarabağın yekun statusu dəqiqləşir. Lakin yekun statusun dəqiqləşməsi qeyri-müəyyən vaxtadək uzana bilər.

Rəsmi Bakı isə prezidentlərin Sankt-Peterburq görüşü zamanı məhz mərhələli həll planı ilə bağlı razılıq əldə olduğunu daha öncə bəyan etmişdi. Bu xüsusda Lavrovun Bakı səfəri zamanı həmin "aralıq planı" n detallarının müzakirə ediləcəyi gözləniləndir.

Bəs görəsən "aralıq plan"dan "aralıq sülh"ə keçid baş verəcəkmi?

Bir şey adındır ki, sözügedən planın müzakirəsi, münasibətlərini ilə razılaşdırılıb uzlaşma nöqtələrinin tapılması bir müddət də gizli rejimdə, konfidensial şəraitdə aparılacaq və geniş ictimaiyyətə yalnız ilkin çərçivə anlaşması əldə olunduğu təqdirdə müəyyən bilgi alacaq. Ona isə çox qalmayıb. Çünki aprel döyüşləri göstərdi ki, daha bir neçə il nəticəsiz danışıqlar aparmaq limiti artıq bitib.

Ölkədə taxıl yığımı yekunlaşmaq üzrədir. Taxıl yığımı hər il adətən problemlərlə müşayiət edilir. Ötən il ciddi şəkildə kombayn çatışmazlığı olduğundan, problemlər birə beş artmış, kəndlilərin taxılı kombayn çatışmazlığından tarlada biçilmədən qalmışdı. Nəticədə məhsuldarlıq aşağı düşmüşdü.

Yığım bitəndən sonra isə xeyli sayda kombayn alınmışdı. Bu il biçindəki vəziyyəti öyrənmək üçün əməkdaşımız biçilməkdə olan taxıl zəmisinə gedib və kəndlilərlə söhbətəşib. Fermerlərin sözlərinə görə, problemlər azalıb.

“Vəziyyət pis deyil, subsidiyalara da şükür edirik”

Qəbələdə sahədə taxıl biçməkdə olan kombaynçı Xaləddin Mirzəyev deyir ki, iş gədir: “Vəziyyət yaxşıdır. İndiyə kimi Qəbələdə 3 min hektar sahə biçmişik. Normal sentner verir, məhsuldarlıq pis deyil. Keçən ilin baxanda, vəziyyət yaxşıdır. Zərdab rayonundan “Aqrolizinq”dən getirilib, burada biçinlə məşğuluq. Zərdabda, Ağcabədidə biçin etmişik, indi bir həftədir Qəbələdəyik”.

Sahibkar Telman Eyyubov isə qeyd edib ki, qardaşı ilə birlikdə 250 hektar sahə ekib: “Məhsuldarlıq yaxşı olmayıb. Elə sahələr var, normal məhsuldarlıq verir, eləsi var ki, az. İyirmi ildir taxıl ekirik. Bu il hava yağıntılı oldu deyə məhsuldarlıq bir az zəif oldu. Keçən il buğdamız yaxşı oldu”. O, verilən subsidiyadan da danışır: “Yaxşı ki, hökumət subsidiya ayırır. Onu verməsələr, camaatın vəziyyəti xarab olar. Sağ olsunlar, verirlər. Bu il deyirlər ki, subsidiyanı bir az artırblar. Subsidiya olmasa, camaat əkin ekə bilməz, yaşaya bilməz. Camaatın işi prezidentin əlinə baxmaqdır”.

Digər fermer isə bildirir ki, sonuncu biçirdiyi sahədə hektardan 7 sentner buğda çıxıb: “Çox azdır, heç camaatımı yola vermək çətin olacaq. İşçilərə buğda verməliyəm, özümə nə qalacaq? Torpaqları icarəyə götürmüşük, hektarına 200-300 kilo taxıl verməliyik. Keçən il məhsuldarlıq təxminən 25-30 sentner olmuşdu, bu il ağır oldu, çətinlik də yaşadım. Keçən il subsidiyanı da vaxtında verdilər. Bu il deyilənə görə, artırılacaq pulu, görək necə olar”.

Fərhad Eyyubov isə məhsuldarlıqdan narazı deyil: “Hər hektardan təxminən 17 sentner taxıl olub. Subsidiyalar da şükür ki, verilir. O olmasa, camaatın vəziyyəti pis olar. Sağ olsun prezident ki, subsidiyanın verilməsini gündəmə getirib. Kombayn qıtlığı da yoxdur, kombaynlar gəlib normal qiymətə biçir. Respublikaya öten il kombayn çox getirilib. Hamı mütəmadi qaydada biçir, heç bir problem yaranmır”. Fermerlər xatırladırlar ki, öten il kom qıtlığı var idi, bu il vəziyyət düzəlib.

Nazirlik: “Məhsuldarlıq yüksəkdir”

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin şöbə müdiri İmran Cümşüdoğ isə musavat.com-a açıqlamasında bildirdi ki, bu il taxıl biçimi normal vəziyyətdədir: “Ta-

Ölkənin taxıl gözləntisi -

İdxaldan asılılıq azalacaqmı?

Ekspertlərə görə, devalvasiya daxili istehsalı stimullaşdırır; istehsalın artması isə manata valyuta təzyiqini azalda bilər...

xıl ölkəmiz üçün strateji məhsuldur. Ölkə əhalisinin ərzaq təhlükəsizliyinin təminatında əsas strateji sahədir. Dövlət Statistika Komitəsinin 4 iyun 2016-cı il tarixinə olan məlumatına görə, payızlıq və yazlıq dənli və dənli paxlalıların biçiləcək sahəsi 957 min 249 hektar olub. Ayın 4-nə 754 min 844 hektar artıq biçilib. Faiz etibarilə biçiləcək sahənin 79 faizi biçilib. Bütövlükdə 754 min 844 hektar sahədən 2 milyon 229 min 309 ton məhsul əldə edilib. Hektardan orta məhsuldarlıq qiymətləndirdikdə, 29,5 sentnerə bərabərdir. Ötən ilin

eyni dövrü ilə müqayisədə məhsuldarlıq bir qədər yüksəkdir. Buğda sahəsi 587 min 482 hektar olub. Həmin 587 min 482 hektarın 421 hektarı, yəni 72 faizi artıq biçilib. Məhsul 1 milyon 334 min 569 ton olub. Məhsuldarlıq hektardan 31,7 sentner olub. Ötən ilin eyni dövründə məhsuldarlıq 30,5 sentner olub. Bu təsərrüfat ilində hər hektardan 1,2 sentner artıq məhsul istehsal edilir”.

Ekspert: “Ya istehsal, ya da idxal rəqəmləri gerçək deyil”

Ekspert Qubad İbadoğlu isə musavat.com-a açıqlama-

mənəm bu il əvvəlki illə müqayisədə çox taxıl istehsal ediləcəyinə şübhəm var. Təbii ki, burada intensivləşmə və məhsuldarlıq göstəriciləri əsas rol oynaya bilər. Eyni zamanda təbii və mövsümi amillərin də təsiredici rolu var. Hazırda dünya bazarında 1 kiloqram yüksək keyfiyyətli buğda 15 ABŞ sentinədir. Bu isə o deməkdir ki, 1 kiloqram buğda dünya bazarında 23,5 qəpikdir. Deməli, devalvasiya nəticəsində ölkədə buğda yetişdirmək daha məqsədəuyğundur. Bu da devalvasiyanın daxili istehsalı stimullaşdırdığını deməyə əsas verir. Eyni zamanda hər il orta hesabla 400 milyon dollar taxıl idxalına vəsait xərclənir. Daxili is-

idxaldan topladığından, vəziyyət daha da acınacaqlı olmuşdu.

Ekspertlər vurğulayırlar ki, Azərbaycanın ərzaq buğdası tamamilə idxaldan asılıdır. Ekspert Qalib Toğrulun sözlərinə görə, ölkədə əhalinin əksəriyyəti əkinə yararlı sahələrdə taxıl ekə də, məqsəd başqadır: “Taxıla əlavə dotasiya verilir. Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində əksər hallarda taxılı əkilər, sonra isə yığırlar. Yeni subsidiya alandan sonra proses maraqlı deyil. Məqsəd taxılı yetişdirmək, becərmək deyil, məqsəd dotasiyadan bəhrələnməkdir. Dövlətin Taxıl Fondu var. Həmin Taxıl Fonduna hər il taxıl alınması ilə bağlı elan verilir. Ancaq heç

vaxt Taxıl Fonduna yerli istehsal olunan taxıldan bir kiloqram da alınmır. İstehsal etdiyimiz taxıl həmin Taxıl Fondunun standartlarına uyğun gəlir. Bizim istehsal etdiyimiz taxıldan əslində heç yemək üçün istifadə edilmir. Xaricdən hər il təxminən 1 milyon 500 min ton buğda idxal edirik, 1 milyon 800 min ton da özümüz istehsal edirik. Bunlar üst-üstə 3 milyon 300 min ton taxıl edir. Azərbaycanın istehlakı, tələbatı təxminən 1 milyon 300 min tondur. Belə çıxır ki, əgər xaricdən bu qədər taxıl idxal edirik-sə, bizim özümüz istehsal etdiyimiz taxıldan yemək kimi istifadə etmirik. Biz xaricdən aldığımız taxılın hesabına yaşayırıq”.

Devalvasiyalardan sonra bir çox sahələrdə olduğu kimi, taxılçılıqla bağlı vəziyyətin normal olmadığı ortaya çıxıb. Belə ki, qeyri-neft sektorunu, kənd təsərrüfatını inkişaf etdirmək bərdə fikirlər yenidən səslənən məlum olub ki, Azərbaycan heç taxıla olan tələbatını yerli istehsal hesabına ödəyə bilmir. Üstəlik, yerli istehsal qida üçün yarasızdır. Ekspertlər qeyd edirlər ki, bu, ərzaq təhlükəsizliyi ilə bağlı olan bir məsələdir və bunun məsuliyyəti Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin üzərindədir. Yeni indiyədək bu sahəyə ayrılan milyonlarla manatlıq dövlət yarımlarına baxmayaraq, aqrar sektorda keyfiyyətli buğda yetişdirmək mümkün olmayıb. Əsas səbəb odur ki, fermerlərin maddi texniki təchizatı yetərinə deyil. Bu da kompleks yanaşmanın olmamasının nəticəsidir...

Röya RƏFİYEVA
 Fotolar müəllifindir

ABŞ -dəki "Gallup" beynəlxalq analitik mərkəzinin keçirdiyi sorğuya əsasən, Azərbaycan əhalisinin 85%-i öz ölkəsi uğrunda döyüşməyə hazırdır. Bu göstərici ilə ölkəmiz 6-cı yeri tutmaqla sırada 15-ci olan Ermənistanı xeyli üstələyib. Sözsüz ki, ordumuzun aprel uğuru da nəticəyə pozitiv təsirini göstərib. Bu, o deməkdir ki, xalq öz torpaqlarını düşmən tapdağından azad etmək üçün bir nəfər kimi son və qəti savaşa hazırdır.

Bunu yaqın ki, vasitəçi dövlətlər də heç vaxt olmadığı qədər anlayır. Hərçənd, ATƏT-in Minsk Qrupunun amerikalı həmsədr Ceyms Uorlik iddia edib ki, Azərbaycan və Ermənistan prezidentləri müharibədən imtina ediblər. NATO-nun Varşavada keçirilən son sammiti çərçivəsində ABŞ dövlət katibi Con Kerrinin Azərbaycan və Ermənistan prezidentləri ilə görüş-düyünü xatırladan vasitəçi öz

twitter hesabında belə də yazıb: "Görüşdə bütün tərəflər müharibəni rədd etdilər və danışıqlar prosesinə sadıqlıqlarını bildirdilər". Əlbəttə ki, işğalçı Ermənistan haqda Uorlik bunu deyə bilər, ona müharibə sərf ələmir. Çünki Ermənistan məğlub olacağına və danışıqlarda əsas üstünlüyünün əlindən çıxacağından qorxur. Amma Azərbaycan... sülh danışıqlarının səmərə verməyəcəyi təqdirdə

Politoloq: "Növbəti müharibə Ermənistanı yerlə yeksan edəcək"

"Rusiya hazırda Qarabağ probleminin həll variantlarını hazırlayır. Bu isə Lavrovun Dağlıq Qarabağla bağlı yol xəritəsi adlandırılan və Rusiya hökumətinin məsələnin həllinə dair ilk təkliflər variantıdır. Sözsüz ki, qarışıqlıq razılaşmadan sonra sənəd halına düşəcək". Bu sözlər politoloq Qabil Hüseynlinin Axar.az-a verdiyi açıqlamada yer alır.

Sabiq dövlət müşaviri Lavrov planında Azərbaycanı narahat edən ciddi məqamların olduğunu deyib: "Ən mühüm məqam Dağlıq Qarabağın statusu məsələsidir. Üstəlik, ermənilər Vardenisdən Ağdərəyə çəkilən 2-ci yolun Laçın koridoru kimi statusa malik olmasını həmin plana daxil edə bilərlər. Çox qərībdir ki, Rusiya da Kəlbəcəri ikiye bölən belə bir yola etiraz etmir. Ermənistan açıq surətdə Laçın və Kəlbəcər məsələsini ayrıca müzakirə mövzusu kimi dilə gətirir. Bu, sırf danışıqlar prosesini əngəlləmək məqsədi daşıyır. Bütün bunlara baxmayaraq, Azərbaycan öz həll variantını irəli sürür və Dağlıq Qarabağa xüsusi status verilməz. İkinci yol məsələsi isə Kəlbəcərin qızıl, Ağdərənin kömür ehtiyatlarının mənim-sənilməsinə hesablanıb".

Politoloq hazırda Qarabağ məsələsi ətrafında gedən qızğın müzakirələrdə super dövlətlərin məsələnin sülh yolu ilə həllinə dair təkliflərinə də münasibət bildirib: "İşğal edilmiş torpaqlar boşaldılmasa, aqressiv separatizmin kökü kəsilməyə, bölgədə sülh olmayacaq. Növbəti danışıqlarda hər cür sürprizlər mümkündür". Q.Hüseynli qarşıdakı danışıqlar prosesinin gərgin keçəcəyini bildirib: "Növbəti müharibə dağıdıcı olacaq və Ermənistanı yerlə yeksan edəcək. Ona görə də Rusiyanın tutduğu mövqedən çox şey asılıdır. Türkiyə bu mərhələdə Dağlıq Qarabağ üçün nə lazımdırsa, edəcək. Ancaq Ankaranın Moskva ilə konfrontasiyaya gedəcəyini təxmin etmirəm. Kreml də bunu çox yaxşı başa düşür. Hazırda Qarabağın azad edilməməsinə yeganə səbəbi Rusiya sülhyaratma variantında hələ ki, beynəlxalq hüquq normalalarının öz əksini tapmamasıdır".

"Azərbaycan öz torpaqlarını azad etməyə hazırdır" - həmsədrələrə isti yay mesajı

Sülh danışıqlarında budəfəki imitasiya daha ağır nəticələrə gətirə bilər; amerikalı həmsədrdən qərībə iddia: Azərbaycan müharibədən imtina vədi verə bilərdimi?

hərb yoluna əl ata bilər və bu, onun həm də müstəsna beynəlxalq hüququdur. Yeni Azərbaycan yalnız bəlli həddədək və şərtlə savaştan imtina edə bilər. Bunu kim bilməsə də, gərək ki, həmsədrlər, o cümlədən C.Uorlik gərək ki, artıq yaxşı bilsinlər.

Son vaxtlar Qarabağa dair Minsk Qrupunun üç həmsədr dövləti səviyyəsində diplomatik fəallığın artması, o cümlədən telefon diplomatiyasının güclənməsi əslində ən əvvəl elə bununla - Qarabağda yeni və geniş miqyaslı hərbi əməliyyatların qızılaşma bilməsindən dolayı əndişə ilə bağlıdır. Çünki Azərbaycan xalqının erməni işğalına dözümlü limiti artıb və aprel hadisələri bunu bir daha nümayiş etdirdi.

Sözsüz ki, işğalçı Ermənistan da Azərbaycandakı artan döyüş ovqatının fərqiçindədir. O üzəndən düşmən tərəf aprel rüsvayçılığından sonra öz silahlı qüvvələrini əlimyandıda gücləndirməyə səylər edir, onu yeni silahlarla təchiz etmək üçün yollar arayıb. Əsas ümidlər isə həmişəki kimi, Rusiyaya, onun güzəştli və kredit çərçivəsində verəcəyi silahlarla bağlıdır. Lakin əksər analitiklər bununla İrəvanın konflikt zonasında hərbi pariteti bərpa edəcəyini mümkünsüz sayırlar.

"Ermənistana Rusiya krediti ilə verilən silahlar təmas xəttindəki qüvvələr nisbətini faktiki dəyişməyəcək, hərbi üstünlük yenə də Azərbaycan tərəfdədir". Bu barədə rusiyalı tanınmış siyasi analitik və tarixçi Oleq Kuznetsov "Vestnik Kavkaza" nəşrinə açıqlamasında bildırıb. Onun sözlərinə görə, Rusiya silahları ilk nö-

bədə Qarabağ uğrunda aprel döyüşləri zamanı ermənilərin verdiyi itkiləri kompensasiya edə bilər.

"Düşünmürəm ki, kredit əsasında alınacaq bu silah sistemləri hansısa formada cəbhə xəttində qüvvələr nisbətini onlar daha çox müdafiə xarakteri daşıyır və yalnız erməni hərbcilərinin apreldeki texniki itkilərinin yerini doldurmaq gücündədir. Bundan əlavə, Ermənistanın ordusunun hərbi-texniki potensialının artmasına kredit silahları həm də ona görə ciddi təsir göstərməyəcək ki, bütün bu silahlar, xüsusən də ağır texnika sadəcə olaraq, köhnəlmiş və öz resursunu başa vurmuş silahları əvəzləyə bilər. Heç kimə sirs deyil ki, Ermənistanın hərbi texnikasının 40-45%-i metalloloid ibarətdir" - analitik deyib.

Politoloqa görə, İrəvanın 200 milyonluq kredit çərçivəsində silah tədarükündən götürə biləcəyi yeganə fayda Ermənistanı daxili siyasi duruma təsirləyə bilər. "Alınan yeni silahlar işğal altındakı Azərbaycan ərazilərində erməni qüvvələrinin mənəvi ov-

qatını hansısa şəkildə yaxşılaşdırma bilər. Bu halda İrəvan hansısa geniş miqyaslı təxribatla cəhd etmək, daha bir neçə günlüyə müharibə situasiyası yaratmaq iqtidarında olacaq ki, praktik cəhətdən bir daha baxıb görsün ki, erməni qüvvələrinin geniş miqyaslı təxribatına Azərbaycan Ordusunun əks-hücumla cavab verməsi zamanı nə baş verir?" - Oleq Kuznetsov bildirib.

"Ancaq bu silahların dərhal ön cəbhəyə göndəriləcəyindən söhbət belə gedə bilməz. Məsələ həm də ondadır ki, Rusiya tərəfdən nəzarətlə yanaşı, şəxsi heyətin hazırlığı və silahların öyrədilməsi üçün vaxt lazımdır. Yaxın bir ildə erməni təxribatlarında Rusiyanın kredit silahı iştirak etməyəcək", - deyə politoloq əminliklə qeyd edib. Ekspertin qənaətinə, ön xətdə Azərbaycanın üstünlüyü ümumən qalır və üstəlik, bu, təkə silah alınması ilə bağlı deyil: "Əvvəla, Azərbaycan Ordusu canlı qüvvə sardan üstündür. İkincisi, Azərbaycan Ordusu 4-cü nəsil silahlarla silahlanıb, erməni silahlı qüvvələrində isə hələ də 2-ci, 3-cü nəsil texnikalar var. Texniki tə-

minat və yenilik baxımından da Azərbaycan Ordusu Ermənistanı haradasa 15 il qabaqlayır. Bundan əlavə, Azərbaycan Rusiya silahları ilə yanaşı, başqa ölkələrdən silah-sursat alaraq onları öz silahlı qüvvələrinin strukturlarında yerləşdirir. Bu isə Ermənistanın generaliteti və şəxsən Baş Qərargah rəisi üçün Azərbaycanın hərbi-texniki potensialının qiymətləndirilməsində əlavə problemlər yaradır".

Azərbaycanın hərbi üstünlüyünün səbəblərinə toxunan politoloq bunu həm də ölkənin yüksək texnologiyalı silahları tək Rusiyadan deyil, sənayece

inkişaf etmiş ölkələrdən, o cümlədən İsraildən aldığı qeyd edib. "Azərbaycan silahlanmada həmişə qabaqcıl texnologiyadan istifadə edir ki, bu da bütün başqa üstünlüklərlə yanaşı, qabaqcıl silah növləri ilə işləyən hərbi qulluqçuların və komanda heyətinin intellektual səviyyəsini qaldırmağa imkan verir" - Kuznetsov əlavə edib.

Bu yerdə yada salaq ki, 200 milyonluq kredit silahları ilə bağlı anlaşma ötən il imzalanırsa da Rusiya hələ də silahları Ermənistanı verməyə tələsmir.

***

Yaranmış durumda Ermənistan üçün ən məqbul yol, şübhəsiz ki, danışıqlar prosesində konstruktiv mövqə tutmaq, müharibəyə rəvac verməmək və Böyük Sülh Sazişi yolunda əngəl yaratmamaqdır. Əfsuslar olsun ki, bu da müşahidə edilmir. Rəsmi İrəvanın son cəhdləri bütünlüklə işğal rejimini möhkəmləndirməyə, Azərbaycanı öz ərazilərini hərbi yolu ilə azad etmək imkanlarından məhrum etməyə yönəlib. Təmas xəttində yeni nəzarət mexanizmlərinin tətbiqi üçün düşmən ölkənin dəridən-qabıqdan çıxmasını arxasında bu məqsəd dayanır.

Təbii ki, Azərbaycan öz ərazilərinin işğalının daha neçə il uzanmasına xidmət edən belə mexanizmlərin tətbiqinə heç vaxt razı olmaz. Rəsmi Bakı istəsə də bu, mümkün deyil. Ölkə rəhbərliyi bu xüsusda "Gallup"un keçirdiyi sorğunun nəticələrini, sadəcə, ciddiyyə almaq zorundadır. Öz torpaqlarını işğaldan azad etmək isə hər bir xalqın suveren hüququdur - o cümlədən də Azərbaycan xalqının.

Başı kəlağayılı, ağzı yaşmaqlı turizmimiz

Sevinc TELMANQIZI
s.qurbanova@gmail.com

Yay girəndən ölkədə daxili turizmin niyə inkişaf etməməsi barədə qızıl xırdalayırıq ha... Unudun onların hamısını. Yeni, xoruz səsi eşitməmiş nüanslar var ortada. BBC Azərbaycanın araşdırmasını oxuyandan sonra öyrəndim və istədim, onu sizinlə də paylaşım.

Demək həmkarlarımız araşdırıb ki, Bakıdakı bəzi otellərdə Azərbaycan pasportu olan vətəndaşların qalmasına izn verilmir. Jurnalistlərin əlaqə saxladığı 3, 4 və 5-üldüzlü 30-dan çox otelin əksəriyyətində isə nikah şəhadətnaməsi tələb edildiyi məlum olub. Tələsməyin, burda belə təkcə sənəd tələbində deyil. Ciddi ayrı-seçkilik faktından gedir söhbət.

Belə ki, 4-üldüzlü otellərdən birinin ("Alp Inn Hotel") nümayəndəsi Azərbaycan vətəndaşlarına qarşı eyni tələb irəli sürsə də, xarici qonaqlara qarşı belə bir tələbin olmadığını deyib. Digər 4 üldüzlü oteldə ("Altstadt") nikah şəhadətnaməsi təqdim etməyən azərbaycanlı cütlüyün bir yerdə olması da, ayrı-ayrı otaqlarda qala biləcəyini deyiblər. Bir şərtlə ki, onlar "bir-birinin otağına keçməsin".

Mərkəzdə yerləşən 3-üldüzlü otellərdən birində ("Araz") isə nikah şəhadətnaməsini təqdim etməyən cütlükdə "qız əcnəbi olarsa" onların oteldə qalmasına icazə verilir. "Bunlar (azərbaycanlı oğlan və qız) başqa fikirlə istifadə edilirlər oteldən, biz də oteldə narahatlıq olmasın deyə belə şəraitlər yaratmışıq" - "Sapphire" otelinin meneceri "yalnız xarici vətəndaş" tələbinin səbəbini izah edərkən deyib.

Turizm standartları, otelçilik, daxili turizmin inkişafı... hamısı gedib işinin dalınca. Adamlar yeni turizm standartları yaradıblar. Necə deyirlər, başı kəlağayılı, ağzı yaşmaqlı turizm. Ana-bacı söhbəti, tin razborkası, qardaş qeyrəti... Bu üç atributa əsasən daxili turizmin standartları müəyyənləşdirilib. Tətilə çıxanda kim üstündə nikah şəhadətnaməsi gəzdirir ki? Hesab edin ki, uşaqlarınızla getməmişiz, çaşılıb həyat yoldaşınızla baş-baş a bir tətill keçirmək arzusuna düşmüşsünüz. Və üstünüzdə nikah şəhadətnaməsi yox. Əllərinizlə divara dırmaşsanız da, bu namus-qeyrət dağarcıqlarına ər-arvad olduğunuzu sübut edə bilməyəcəksiz. Qaldınız mı yersiz-yurdsuz? Ya da ara yerdə bir otaq yerinə "ceyran belində" qiyməti olan iki otaq tutmaq zorunda qalacaqsız.

Qəbul edə bilərsiniz ki, ölkədə fəaliyyət göstərən otellərin əxlaqsızlıq yuvasına çevrilməməsi üçün önlemlər alınmalıdır. Dəfələrlə oxumuşam ki, əxlaqsızlıqla məşğul olan şəbəkələrin bəzi otellərlə işbirliyi var, saat hesabı işləyirlər, faiz ödəyirlər. Bununla bağlı kriminal statistikada yüzlərlə xəbər yer alıb və alır. Amma bu problemin həlli belə olmamalıdır axı. Həmin otelləri bağlatdırmanın, cəzalandırmanın minlərlə yolu var. Onların arasında "əcnəbiyə olar, bizimkinə yox" prinsipi yer almamalıdır.

O hansı kitabda yazılıb ki, əcnəbi cütlük onların təbirincə desək, "başqa fikirlə oteldən istifadə etmirlər"? Əcnəbi cütlük otağa girəndə bəlişlərin arasına qılınca-filan qoyur? Bütün bəşəriyyət üçün o məlum "başqa fikir" anlayışının altında eyni əməllər yer almırmı? Conla Meloni onu Bakının otelində edəndə mentalitetə uyğundur, Fatma ilə Məmməd edəndə yox?

Fələkətə bax e. Əgər qız əcnəbi, oğlan yerlidirsə, nikah şəhadətnaməsinə ehtiyac yoxmuş. Səyləriniz qırılınsın, yenə eyni anormallıq. Dediym kimi, Məmməd oteldə bu işi Marta ilə görə bilər, amma Fatma ilə yox. Demək, əsas məsələ Fatmanın namusunu qorumaqmış. Daha bir anormallıq. Necə yeni, azərbaycanlı cütlüyə ayrı-ayrı otaqlar verilir, amma bir şərtlə ki, bir-birinin otağına keçməsin? Haranın məntiqidir bu? Bəyəm otel otaqlarının qapısında yengələr dayanır? "Kim kimin otağına keçdi"nin monitorinqini aparın var? Axı bu, turist, istehlakçı hüquqlarının kobud şəkildə pozulması, hətta deyərdim, anasının ağıladılmasıdır. Məqsəd bir otaq yerinə iki otağın pulunu almaqdan başqa bir şey deyil.

Digər tərəfdən, hüquqşünaslar da bar-bar bağırırlar ki, otellərdə müştərilərdən nikah şəhadətnaməsi, ümumiyyətlə, şəxsiyyət vəsiqəsindən qeyri hansısa sənəd... tələb edilməsi qanuna ziddir. İnzibati Xətalar Məcəlləsinin 601-ci maddəsinə əsasən otel müştərisindən qanunvericilikdə nəzərdə tutulmayan sənədlərin tələb etməsinə görə vəzifəli şəxslər 300 manatdan 400 manata qədər cərimə olunur. Otellər özəl sahibkarlıq subyektidir. Turizm Nazirliyindən də bunu təsdiq edirlər. O zaman nədir bu kəbin mollası ədalət?

Bütün bu anormallıqlardan sonra siz yenə də "daxili turizm niyə inkişaf etmir" deyə sual verirsiniz? Mən sual verməyi dayandırdım, faktları oxuyub feyziyab olmaqla məşğulam...

Azərbaycanın unikal tarixi abidələrindən biri Zaqatala qalası uçub-dağılmaq təhlükəsi ilə üz-üzədir. Əslində bu qalanın tarixi elə də qədim deyil. Belə ki, 1803-cü ildə Çar Rusiyasının əlinə keçən Zaqatalada bu qalanın tikintisinə 1804-cü ildə başlanılıb, 1830-cu ildə işlər tam yekunlaşıb.

Qala Cənubi Qafqazda olan rus qoşunlarının komandanı general İvan Paşkeviçin göstərişi və nəzarəti altında tikilib. Şamil hərəkatı dövründə və Zaqatala üsyanının yatırılması vaxtı bu qala rus ordusunun düşərgəsi və başlıca hərbi məntəqəsinə çevrilib. Ancaq Şamil hərəkatı yatırıldıqdan və Şimali Qafqaz Rusiyaya birləşdirildikdən sonra Zaqatala qalası özünün hərbi əhəmiyyətini itirir. Bununla belə, 1905-1907-ci il Rusiya inqilabı zamanı "Potyomkin" gəmisində üsyan edən 400 matrosun cəza çəkmək üçün göndərildiyi yer Zaqatala qalası olub.

Nəzarətçi xanımdan öyrənirik ki, ərazisi 11,5 hektar olan qalanın daxilində 15-ə yaxın tikili var. Qala ətraf əraziləri müşahidə etmək və bölgəyə hücumların qarşısını almaq baxımından mühüm strateji məkanda yerləşir. Bu qalanın səddi Balakən yoluna kimi uzanmış. Amma zaman-zaman uçub-dağılıb və ərazisi kiçilib. Qala divarlarının eni 1 metr 20 sm-dir. Özü də tikintidə sement əvəzinə, yumurtanın ağından və sarısından istifadə olunub. Qalanın tarixi qəhrəman Şeyx Şamilin hücumlarından qorunmaq üçün tikildiyi barədə də məlumatlar var. Qaladan üzü dağlara tərəf ərazilərə "Şamilovka" adı verilmiş. Hətta deyilənlərə görə qaladan həmin yüksəkliyə doğru yeraltı yol da olub. Daha bir yol şəhərin içərisinə doğru uzanmış.

Həmsöhbətim, Zaqatalanın 64 yaşlı sakini Babayev Nadir bizə bələdçilik edərkən bir sıra maraqlı məlumatlar verir. Dediyinə görə, bir vaxtlar o, özü yeraltı yolla qalanın çıxışına qədər gedib. O zaman bura Çar quberniyasının ərazisinə daxil olan qalanın mərkəzi hissəsindəki çuxur bir yerin qarşısında dayanırıq. Həmsöhbətim davam edir: "Bax, burada 3 metrlik dərinliyə enəndən sonra yol başlayırdı. Mən o vaxt buradan yeraltı yola düşmüşdüm. Amma heyf itib-batıb artıq".

Bu yerdə qeyd edək ki, Çəkilişlərinə 1964-cü ildə başlanılan "Yenilməz batalyon" filmi (Yazıçı Qılman İlkinin "Qalada üsyan" romanı əsasında) 1907-ci il Zaqatala hadisələrinə həsr olunub. Ekran əsərində Çar hökuməti tərəfindən o vaxt ucqar hesab olunan Azərbaycanın kiçik şəhəri Zaqatalaya sürgün edilmiş "Potyomkin" zirehli gəmisinin üsyankar matrosları ilə yerli inqilabçıların Çar Rusiyasına qarşı birgə mübarizəsindən danışılır. Düzdür, bəzən yanlış olaraq filmi Zaqatala qalasında çəkildiyi də deyilir. Ancaq bu, belə deyil, filmi bəzi bölümləri Şəkildə çəkilib.

Nadir Babayev əlini qarşı tərəfdəki hicrələrə uzadır: "Bax, burada türmənin karsərləri olub. Potyomkinin "maryak"ları burda saxlanandan sonra bura türmə kimi istifadə olunmağa başlayıb. Sözsə baxmayanları karsərə salırmışlar. Hətta türməyə düşmüş

Sirli qala və ya 109 il əvvəl çar podpolkovnikinə atılan güllə

Tarixi Zaqatala qalası məhv olmaq təhlükəsi ilə üz-üzədir; yeraltı yollar, Balakən yoluna qədər uzanan sədd və yaxınlıqdakı tarixi kilsə...

şəxslərin divarlarda ad-familiaları var idi. Sonralar sökülüb-dağıldı, adlar itib-batdı. Karsərlərin üstündəki çıxır isə əsgərlərin gəzdiyi yerlərdir. Həm də bu yüksəklikdən ətrafa nəzarət edə bilməmişlər. Toplar isə qalanın üst tərəfindəki xüsusi yerlərə qoyulmuş".

Ancaq qalanın bir tərəfində çayxana tikilib. Bu, gələcək turistlərin dincəlməsi, oturub bir çaynıq çay içməsi üçün belə də normaldır. Ancaq cəmi 15-20 metrlikdəki həbsxananın durumu, üfunət qoxusu verməsi çətin ki, bura gələnlərdə xoş duyğular oyatsın. Qalanın üzərinə çıxıb aşağı baxınq. Aşağı vahiməli bir

kərpiclərlə hörülmüş, hündür tavanlı həbsxananın yalnız hava üçün bir pəncərəsi var. Divarın qalınlığı 1 metrəndən çoxdur. Buranı hansısa məhbusun dəlib aradan çıxması sadəcə mümkün deyil...

Qalanın aşağı hissəsində bəzi anbar yerləşmiş. Buranın da içəri xarabalığa dönüb. Hərbiçilərin atlarını saxlaması üçün tikilmiş tövlənin də sadəcə qalıqları qalıb. Bələdçimiz deyir

ki, buradakı tikililərdə qarağac materialından istifadə olunmuşdu deyə, çürümək bilmirdi. Ancaq sonralar materialı söküb dağıyıblar.

Digər bir tərəfdə yerləşən su anbarına çəkilən, yalnız bir neçə il əvvəl kəsilən suyun mənbə yeri də hələ ki, sirsiz olaraq qalır. Nəhəng anbara pilləkənlərlə düşmüşlər. Çox güman ki, anbarı təmizləmək, yaxud da suyun səviyyəsinə uyğun olaraq ondan istifadə etmək üçün qoyulub bu pilləkənlər.

Qalanın çıxış qapısından aşağı enəndə həmsöhbətim yaxınlıqdakı yeri nişan verir. "Çar zabiti buradan keçəndə, aşağı tərəfdən, kilsənin yanındakı qarağac ağacının üstündən vurublar"-deyib aşağıdakı alban kilsəsini göstərir. Qeyd edək ki, cərimə ilə Qara dəniz donanmasından Zaqatala qalasına göndərilmiş sabiq matros Stepan Demesko batalyonu komandiri, podpolkovnik Dobrovolskini məhz iyul ayının 10-da güllələyib.

Belə ki, bölüyü yoxlayıb geri dönen komandir matrosun gülləsinə tuş gəlir.

Kilsəyə enirik. Nəhəng bir tarixi abidə, hər daşından, sütunundan tarixin yüz illərindən o tərəfin izləri boylanır. Ancaq digər, bu abidə də bərhad vəziyyətdə, viranə qoyulub. Həmsöhbətim deyir ki, neçə dəfə təmir etməyə söz versələr də, nəticəsi olmayıb. Yaxınlıqdakı çinar ağacının da yaşı əsrləri adlayıb. Kilsənin giriş hissəsində sementlə çəkilmiş xaç işarəsinin qondarma olduğu uzaqdan seçilir. Qırmızı kərpicin üzərinə zorla pərçim edilməsindən hiss olunur ki, burada tamam başqa məqsəd olub. Zaqatala qalası kimi, bu kilsənin də əsaslı təmirə ehtiyacı var. Turizm potensialına malik olan bölgəni həm də belə tarixi abidələrlə turistlər üçün cəlbəddici etmək olar. Həm də bu abidələr Azərbaycanın tarixinin bir parçasıdır, onların silinməsinə yol vermək olmaz.

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyindən "Yeni Müsavat"a bildirdilər ki, məsələ ilə bağlı araşdırma aparılacaq və məsələyə münasibət bildiriləcək.

Mövzuya qayıdacağıq.

□ Elşad PAŞASOY
Foto: müəllifindir

Dünya bu günlərdə baş vermiş Türkiyə-Rusiya barışı-ğının detallarını müzakirə edir. Və təbii ki, bu insidentin başlanma səbəbi olan pilotun taleyi də müzakirə mövzularından biridir. O da məlumdur ki, Türkiyə və Rusiya mətbuatı yazır ki, Rusiya təyyarəsini vuran pilot hazırda axtarılır. Ortada ciddi siyasi oyunlar getsə də, mövzu yenə də pilotlardır.

Hər adam pilot ola bilərmi?

Bu peşənin incəliyi, onların seçimi, keçdikləri yol oxucuların marağındadır. "Yeni Müsavat" mövzusunun aktuallığını nəzərə alıb, pilot olmaq istəyənlərin keçməli olduğu yollar barədə maraqlı bir arayış hazırlayıb. Maraqlıdır, hər bir adam pilotluq edə bilərmi? Bu, nə dərəcədə mümkündür? Pilotlar hansı yoxlama, imtahanlardan keçir, hansı bacarıqlara, fiziki, psixoloji hazırlığa malik olmalıdır?

Elə bu sualların izi ilə arayış hazırlayanda ortaya maraqlı detallar çıxdı. Birincisi, ondan başlayaq ki, pilot, xüsusi və ya professional olaraq bir hava nəqliyyat vasitəsini istifadə edən, sövq və idarə edən adamdır. Mülki və ya əsgəri havaçılıq sektorlarında işləyirlər və ya hobbilə olaraq uçuş reallaşdırırlar.

Pilotlar oxuduqları təhsilə görə xüsusi pilot lisanı (PPL), ticari pilot lisanı (CPL) və ya hava yolu nəqliyyat pilotu lisanı (ATPL) sahibi ola bilərlər. ATPL lisanı ən əhatəli ticari lisanı olub, digər lisanları da əhatə edir. Bir pilot öz ölkəsində oxuduğu lisanı və dərəcələndirmələri bağlı olduğu havaçılıq nüfuzlarının icazə verdiyi ölkələrdə istifadə edə bilər.

Psixologiyası sağlam deyilsə...

Pilot olmaq hər hansı bir müraciət, forma və ya kağızdan daha önəmli bir şərtəndir. İlk növbədə insanın psixoloji sağlam olması lazımdır. Təbii ki, mükəmməl bir insan yoxdur. Amma buna görə kiminsə cəsarətini qırmağa da gərəkdir yoxdur. Lazımlı testlər və müəyyən müddət sonucunda pilot olmağa haqq qazanmaq mümkündür.

Məsələn, qonşu Türkiyədə pilotluq anlayışını əsgər və ya sivil olaraq iki bölümdə incələməyə ehtiyac var. Əsgər pilot olmaq üçün öncəliklə hava hərbi məktəbində 4 il təhsil almaq lazımdır. Bu, həm də "necə f16 pilotu olmaq olar" sualının cavabı kimidir. Bundan sonra Türkiyə Silahlı Qüvvələri tərəfindən verilən mütəxəssis təhsili alınır. Burada situasiyaya uyğun olaraq, təkamül helikopter idarəedici kimi başqa təhsillər də alına bilər.

Yuxarıda dediyimiz kimi, təhsil sonucunda pilot olmağa namizəd seçilənlər öncə yardımçı pilot, sonra da kapitan

Kimlər pilot ola bilər?

"Göydə uçanlar"ın seçimi və həyatı barədə bilmədiklərimiz...

pilot ola bilərlər. Amma təhsildən sonra özəl uçuş dərsləri verən kurslara da qatılmaq şərtdir. Burada da lazımlı kriteriyaları keçmək, lazımlı və məcburi təhsili tamamlayaraq testlərdən keçmək gərəkdir. Ancaq bundan sonra hava yolu şirkətlərində işləməyə başlamaq olar.

Bundan başqa, lisey məzunlarının da ala bildiyi "ultra-light pilot" təhsilləri var. Bunlar kiçik həcmli təyyarələr üçün təhsil verən kurslardır.

Sağlamlıq sertifikatları isə o qədər də asanlıqla verilir. Yaddan çıxarmaq olmas ki, bunun üçün böyük həkim heyəti, həssaslıqla nəzərdən keçirilən analizlər və ciddi psixoloqlar ordusu var. Bundan başqa, xarici dil bilgisi də xüsusi kriteriyalardan sayılır.

Pilot olmaq üçün lazımlı kriteriyaların siyahısına diqqət yetirək. Pilot olmaq istəyən şəxs:

18 yaşdan yuxarı olmalıdır

Bu iş üçün sağlamlıq arayışı almalıdır.

Beynəlxalq qaydalara görə yoxlamadan keçməsi şərtdir.

Bundan sonra xüsusi pilot təhsili deyilən bir təlimdən keçmək lazım gəlir. Bu təlim 50 saat davam edir. Bununla paralel, 80 saata yaxın bir yer dərsi də keçmək şərtdir.

Bu təhsili bitirəndən sonra

pilotlara beynəlxalq dərəcəsi olan bir pilot dərəcəsi verilir. Bundan sonra qanunda göstərilən şərtlər daxilində uçuş icazəsi də qazanılır.

Bunu davam etdirmək istəyənlər SPL, yeni, ticari pilot təhsilinə davam etmək olar.

Narkotik və alkoqol asılılığının olmaması da şərtlər sırasındadır.

Türk Hava Yollarında xarici pilotlar artıb

Daha bir maraqlı detal. Dünyada ən çox ölkəyə səfər təşkil edən şirkət kimi tanınan "Türk Hava Yolları" ilə uçuşda son illər artım yaranıb.

THY-də ən çox çalışmaq istəyən xarici pilotlar almanlardır. Onlardan sonra sırayda yunanlar, ispanlar, italyanlar, hollandlar, belçikalılar və ingilislər yer alır. Ümumilikdə isə THY-də 158 əcnəbi pilot çalışır. Pilotluq üçün lazımlı kriteriyalara sahib olan əcnəbi pilot namizədləri müraciətlərinin ardınca təkrarən bir testdən keçirlər. Pilot namizədlərinin haqlarında ədliyyə orqanlarında arxiv qeydləri alınır. Bu, onların daha öncədən məhkumluğu, axtarıbda olub-olmadığını üzə çıxarmaq üçündür. Yaşayış yerindən arayış, ICAO Annex-1'deki və JAR FCL-3-dəki "ticari hava yolu pilotu şərtləri"ne uyğunluq, son 1 il içində uçuşlarına 6 aydan çox fasilə verməməsi

və lazımlı səviyyədə ingilis dili bilgisinin olması şərtlər sırasındadır.

Birinci pilot biznes klass yeməyi yeyir, ikinci isə...

Amma bu, pilotlarla bağlı bilməli olduğumuz yeganə məlumat deyil. Bəzi fərqli detallara da diqqət edək:

1. Pilotlar fərqli yeməklərlə qidalanırlar. Ekipaj üzvlərinin hamısının birdən zəhərlənməsi riskini azaltmaq üçün 1-ci pilot biznes klass yeməkləri ilə qidalanırlar, 2-ci pilot isə digər yeməklər yerləşir.

2. "Boeing-747" 6 mln-dan çox detallardan ibarətdir və ən məşhur sənişin və yük daşıma təyyarəsidir. Onu tez-tez "Səma kraliçası" və ya "Cambo Cet" (Jumbo Jet) adlandırırlar. Təyyarənin 6 mln-dan çox ehtiyat hissəsi pilot komandasının nəzarəti altında olur və bu hissələr knopkalar vasitəsi ilə idarə olunur.

3. İnsanların 80%-i uçuşdan qorxur. Akrofobiya yüksəklik qorxusudur. Aerofobiya isə məhz təyyarələrə qarşı olan qorxudur və bunu yüksəklikdən olan qorxu ilə (akrofobiya) qarışdırmaq düzgün deyil. Çünki akrofobiya əziyyət çəkən insanlar hətta 1 metrlik yüksəklikdə də qorxu keçirdə bilər.

4. Boeing-747-nin hər bir mühərriki 4000 kq ağırlığında, hər bir mühərrikin qiyməti isə 8

mln. dollar dəyərinədir.

5. Dünyada ən sıx və yüklənmiş hava limanı; Beynəlxalq Hardsfil-Cekson Atlanta hava limanı sənişin daşımalarında ən çox yüklənmiş hava limanıdır (1998-ci ildən bu günə qədər hər gün 260 min sənişin). 2012-ci ildə bu hava limanı təxminən 95 mln. sənişin qəbul edib.

6. "Boeing-747" təyyarəsinin sürəti. Dünyada ən çox tanınan təyyarənin sürəti də özü kimi heyretləndirir : 955 km/saat.

7. Dünya əhalisinin cəmi 5%-i hava nəqliyyatından istifadə edib. Avia-sferanın sürətli inkişafına baxmayaraq zəif inkişaf etmiş ölkələrin əhalisi bu xidmətdən məlum səbəblərə görə istifadə edə bilmir.

8. Təyyarənin köhnəliyi

sahəsinə ümumi nəzarət və rəhbərliyi Uçuşların Təhlükəsizliyi üzrə Avropa Agentliyi (EASA) edir. Təyyarələri idarə edən pilotların seçilməsində isə beynəlxalq standartlar, Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatının (ICAO) müəyyən tələbləri var. Bundan başqa, Azərbaycanda pilotlar hələ Milli Aviasiya Akademiyasına (MAA) qəbul olunanda öz qabiliyyətlərinə, sağlamlığına və bir sıra digər məsələlərə görə seçilir. Əgər abituriyentlər bu meyarlara, şərtlərə cavab vermirlərsə, o zaman onlar müvafiq fakültələrə qəbul olunurlar. Daha sonra isə pilotların psixoloji durumunda və sağlamlığında ümumən baş verə biləcək dəyişiklikləri nəzarətdə saxlamaq üçün onlar mütəmadi olaraq tibbi mü-

vaxtla yox, onun həyata keçirdiyi hermetizasiya tsiklləri ilə ölçülür. Adətən 20 yaşlı təyyarənin hesabında 51 min uçuş saati və 75 min hermetizasiya tsikli var. Əgər təyyarə uzunmüddətli uçuşlar həyata keçirirsə, o zaman o, hermetizasiya tsikllərinə daha az məruz qalır. Təbii ki, helə təyyarələr öz kompaniyalarına 20 ildən çox xidmət göstərir.

9. Dünyada ən çox uçuş həyata keçirən insan; "United Airliness" Tom Staneri "daimi müştəri" adlandırılır. Belə ki o, 2012-ci ildə 1 mln. mil məsafəni təyyarədə uçuş zamanı olub. Uçuşların hamısı "United Airliness" kompaniyasının təyyarələrində, 1-ci klassda həyata keçib. Tom Staner 59 yaşlı satış üzrə təmsilçidir və onun öz sözlərinə istinadən uçuşların çoxu işgüzar uçuş olub.

10. Dünyada ən sürətli təyyarə. "Lockheed SR-71 Blackbird" pilotla idarə olunan ən sürətli reaktiv təyyarə hesab olunur. Onun sürəti 3530 km/saat-a qədər arta bilər. Bu rekord ilk dəfə pilot U.Coerz və T.Morqan tərəfindən təyin olunub...

Azərbaycanda pilotların durumu ilə bağlı vəziyyət də nəzarət altındadır. Bu barədə zaman-zaman AZAL sözcüləri səviyyəsində mediaya açıqlamalar verilir. Ümumiyyətlə, Azərbaycanda mülki aviasiya

ayınədən keçirilirlər. Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportunun Aviasiya poliklinikasında xüsusi komissiya var. Həkim-uçuş ekspert komissiyası pilotları xüsusi diqqət mərkəzində saxlayır. Pilotlar hər uçuşdan qabaq mütləq komissiyada müayinədən keçirlər.

Hətta bəzi hallarda həmin komissiya bəzi pilotların uçuşa çıxmalarına qadağalar qoyub. Belə ki, pilot israrla 25 min saatlıq uçuş təcrübəsinin olduğunu və yenə də uçuş istədiyini bildirib. Lakin onun sağlamlığında kiçik də olsa qüsurlar olduğundan dərhal uçuşdan kənarlaşdırılıb. MAA-nın "Uçuş mühəndisliyi (Pilot)" və "Hava nəqliyyatının mühəndisliyi (Dispetçer)" ixtisaslarına Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportu Aviasiya poliklinikasının Həkim-uçuş ekspert komissiyasında xüsusi tibbi müayinə keçmiş, Azərbaycan vətəndaşlığı olan 23 yaşına qədər abituriyentlər qəbul edilir. Bundan başqa, həmin abituriyentlər MAA-da "Psixofizioloji peşə seçimi" və "Fiziki hazırlıq" üzrə xüsusi qabiliyyət müsabiqələrindən keçirlər. Daha sonra da kursant olarkən onların psixofizioloji və fiziki durumları daim nəzarətdə saxlanılır. Beynəlxalq tələblərə uyğun olaraq bu sahədə yeni qaydalar hazırlanır.

□ **Sevinc TELMANQIZI**

Ölümü tezləşdirən mobil telefon, Wi-Fi, mikrodalğalı soba... - bəs çıxış yolu?

Adil Qeybullayev: "Bu araşdırmaları həyəcan təbili hesab etmək olar"

"Forbes" jurnalı internet və cib telefonları ilə bağlı yeni bir araşdırma yayımlayıb. Araşdırmaya görə, xərcəngə səbəb olan 250 maddə arasında televizor, radio, mikrodalğalı soba, cib telefonu və kablosuz internet(Wi-Fi) yer alır.

Alimlər məsləhət görür ki, uşaqları mümkün qədər bu dalğalardan qorumaq lazımdır. Elektromaqnit dalğalara uzun müddət məruz qalan insanlarda xərcəng riski artır, başqa xəstəliklər yaranır. İnsanların məruz qaldığı elektromaqnit dalğaların xərcəngə keçmə dövrü isə 30 il və daha çox hesablanır. "Wi-Fi bizi yavaş-yavaş öldürürmü" başlıqlı məqalə yazan alim Mark Gibbins fikrincə, 50-100 il sonra dönüb geriye baxanda cib telefonu və kablosuz internetin insanlıq tarixinin ən böyük sağlıq krizinə səbəb olmasına təəccüblənə bilərik. Riskin ən yüksək olduğu dönmə isə körpənin hələ ana bətnində olduğu dönmədir. Hamilələrin evində Wi-Fi olmamalı, cib telefonu isə onlardan uzaqda olmalıdır.

Bir sıra araşdırmalara görə hər kəsin istifadə etdiyi telefonlar beyinə elektromaqnit dalğaları ilə zərər verir ki, nəticədə beyin şişir, xərcəng, yorğunluq, leykemiya, sonsuzluq, yaddaş zəifliyi, iştahsızlıq, yuxu pozğunluğu, depressiya kimi bir çox xəstəliklərə və narahatlığa səbəb olur. ABŞ-in Səhiyyə Nazirliyinə bağlı olan Milli

Toksikoloji Proqramının alimləri cib telefonlarının insan sağlamlığına hansı formada təsir etdiyini öyrənmək üçün iki ildən artıq 2500-dən çox siçan üzərində tədqiqat aparıb. Bu zaman təcrübə siçanları cib telefonlarının yaydığı fərqli radio tezliyinə məruz qoyulub. Tədqiqatlar zamanı erkək cinsli siçanların beyinlərində və ürəklərində iki növ şişə rast gəlinib.

Mütəxəssislər mobil telefonla danışıqda elektromaqnit şüalanmasının təsirini azaltmaq üçün qulaqcıqlardan istifadə etməyi məsləhət bilirlər. Mətbəximizi bəzəyən və tez bir zamanda yeməklərimizi isidən mikrodalğalı sobanın da xərcəng xəstəliyinə səbəb olduğu aşkarlanıb. Mikrodalğalı sobalar yüksək nisbətə radiasiya göndərərək qida atomlarını sürətləndirir və istiləşməni təmin edir. Yeni sobaya qoyulmuş qidanın tərkibindəki hüceyrələri şüa ilə qızdırır. Bəzi alimlər bunu AES-in reaktorunda xərək bişirib yeməklə müqayisə edirlər. Normal, çoxumuzun evində olan bir mikrodalğalı sobanın içindəki qidaya göndərdiyi radiasiya, bir Wi-Fi şəbəkəsindəki radiasiya sıx-

lıqından təxminən 100.000 dəfə artıqdır.

Rusiyalı ekoloqlar sübut ediblər ki, mikrodalğalı sobalar insan orqanizminin enerjisini molekulyar səviyyədə dəyişdirir. Alimlər mobil telefonların radiasiyası ilə qida və mayelərdən daxil olan pis enerjiyə təsir göstərir, xərcəng şişlərinin inkişafına stimül verir.

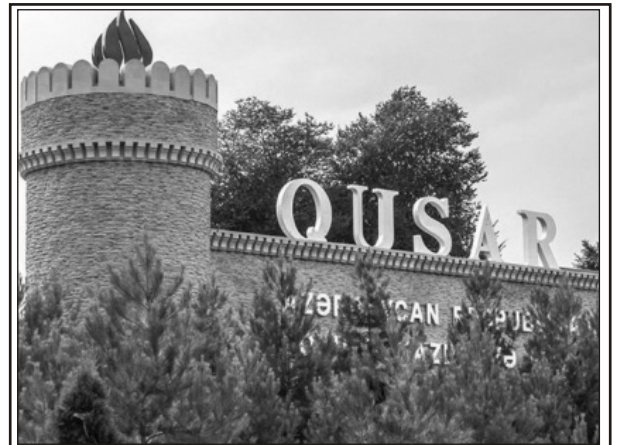
Tibb elmləri doktoru, professor Adil Qeybullayev əslində bu araşdırmanın həyəcan təbili olduğunu dedi: "Əslində bütün xırda texniki şüalanmalar radio şüalanmalardır, ionlaşdırıcı şüalanma deyil. Amma yüksək tezlikli bu dalğalar əslində orqanizm üçün təsirsiz deyil, neqativ təsir edir. Wi-Fi özü daimi şüalanma mənbəyidir. Orada radio dalğaları var ki, ötürücüdən birbaşa kompüterlərə verilir ki, bu da güclü şüadır. Məsələn, kabeli yoxlayan dedeksilyalar var ki, onları Wi-Fi olan yerdə saxlayanda özü səs buraxa-buraxa durur. Bu həmin dalğanın təsirindədir. Mobil telefonlarla bağlı isə

araşdırmalar gedir və sübuta yetirilib ki, yüksək texniki radio dalğalar bioloji mənəbələrə neqativ təsir göstərir. Ona görə də uşaqlara mobil telefon verilməsi məqsədə uyğun deyil. Hazırda mobil telefonlar 1800, hətta belə məlumatlar var ki, 3600 megahersdə fəaliyyət göstərir ki, bu da zərərli. Düşünürəm ki, bütün bunlar insan orqanizminə ziyanlıdır. Bu tədqiqatların da əsası var. Bütün bunlar radioaktiv şüalanma deməkdir. Radioaktiv şüalanmayla radio şüalanmanın fərqlərini bilmək lazımdır. Ionlaşdırıcı şüalar insan orqanizmini deşib keçir. O zaman şüa xəstəliyi, birbaşa xərcəng xəstəliyi törədir. Amma yüksək tezlikli radio şüalanmanın özləri əgər uzun müddət təsir edibse, hüceyrə mutasiyası törədə bilər. Diqqət edin ki, insan satatlarla kompüterin arxasında oturur və Wi-Fi-la da şüalanma onun bədənindən keçir. Əlbəttə ki, bu orqanizmə təsirsiz ötürülür. Ona görə də hesab edə bilərsiniz ki, bu araşdırmaları həyəcan təbili hesab etmək olar. Mümkün qədər bu global şüalanmadan çəkinmək üçün yollar axtarmaq lazımdır. Yəqin ki, bəşəriyyət nə vaxtsa, bu qərara gələcək".

□ Günel MANAFLI

Elan

Qəbələ rayonunun Vəndam kəndində gözəl bir mey-
və bağı satılır. 60 sot sahəsi var, 86 ağac, qoz, şabalıd, qızıl əhmədi alması, fındıq, hamısı bar verir. Bağ dağ eteyindədir, kvadratdır, qazi, işığı, suyu var. Çox gözəl bağdır. Xeyir iş səbəbindən çox münasib qiymətə satılır.
Əlaqə telefonu: (070) 335-90-15.

Qusarda gənc ana azyaşlı övladları ilə itkin düşüb

Qusarda 30 yaşlı ana iki azyaşlı övladı ilə birgə itkin düşüb. APA-nın şimal bürosunun verdiyi məlumata görə, Qusar rayonu Həzrə kənd sakini Alağayev Sərdar Hürmətulla oğlu 22.06.2016-cı ildə ərizə ilə müraciət edərək onunla birlikdə yaşayan həyat yoldaşı 1986-cı il təvəllüdü Alağayeva Aygün Barəddin qızı, 8 yaşlı yaşlı oğlu Əmrah və 7 yaşlı oğlu Kamranın itkin düşdüyü barədə polisə məlumat verib.

Aparılan ilkin əməliyyat-axtarış tədbirlərinə baxmayaraq itkin düşən şəxslərin yerini müəyyənləşdirmək mümkün olmayıb. Alağayeva Aygün Barəddin qızının əlamətləri: boyu 160 sm, ariq bədən quruluşlu, uzunsifət, saçlarının rəngi qara, gözləri şabalıdı, düz burun, dişləri təbiidir. Xüsusi əlaməti yoxdur. Evdən çıxarkən əynində yaşıl rəngdə şalvar, ağ rəngli qısaqol köynək, ayağında qara rəngli ayaqqabı, əlində qırmızı rəngli əl çantası olub.

Alağayev Əmrah Sərdar oğlunun əlamətləri: boyu 120 sm, sarı qısa saçları, yumru sifət, gözləri yaşıl, düz burun, dişləri təbiidir. Xüsusi əlaməti yoxdur. Evdən çıxarkən əynində boz rəngində şortik, göy rəngli qısaqol köynək, ayağında qara rəngli ayaqqabı olub.

Alağayev Kamran Sərdar oğlunun əlamətləri: boyu 115 sm, qara qısa saçları, uzunsifət, gözləri yaşıl, düz burun, dişləri təbiidir. Xüsusi əlaməti yoxdur. Evdən çıxarkən əynində boz rəngində şortik, göy rəngli qısaqol köynək, ayağında qara rəngli ayaqqabı olub.

Bu şəxslər barəsində məlumatı olan şəxslərdən Qusar Rayon Polis Şöbəsinə (023) 385-28-03, 385-28-35, 385-43-19, (070) 367-89-66 və "102" nömrəli telefonlara zəng vurmaq xahiş olunur.

Azərbaycan dağıdıcı sel təhlükəsi ilə üz-üzə qala bilər - Xəbərdarlıq

Azərbaycanda iyul ayının ikinci yarısında, avqust və sentyabr aylarında sel hadisələri ola bilər. Bunu "Trend"ə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Coğrafiya İnstitutunun direktor müavini Elbrus Əlizadə deyib.

Selin dağıdıcı təsir qüvvəsinin daşqının dağıdıcı təsir qüvvəsindən dəfələrlə çox olduğunu xatırladan E.Əlizadə qeyd edib ki, hazırda ölkənin çaylarında baş verən daşqın və qismən sel prosesləridir: "Yağıntılar davam edərsə, sel hadisələri iyul ayının ikinci yarısında, avqust və sentyabr aylarında ola bilər. Sel dağıdıcı prosesdir. Daha böyük sellərin olması üçün uzunmüddətli quraqlığın olması vacibdir. Bu da bizim ərazi üçün avqustun ikinci yarısı və sentyabr ayı üçün xarakterikdir. Hələlik baş verənlər isə sel xarakterli daşqınlardır".

E.Əlizadə qeyd edib ki, əvvəlki illərlə müqayisədə bu il daşqınların fəsadları daha çox olub. İnstitut rəsmisinin sözlərinə görə, bu ilin yaz və yay aylarının əvvəlləri yağışların intensivliyi ilə seçilir: "Ona görə də dağ çaylarında daha çox daşqın hadisələri olur. Deyən zərərlərin eskəriyyəti də daşqın hadisələrindən olub. Hələlik sırf xarakterik sel hadisəsi baş verməyib".

Babasil xəstəliyinin ən müasir metodla MÜALİCƏSİ

Almaniyanın məşhur "Karl Etorts" firmasının aparatı ilə Moskva şəhəri proktologiya ETM-də xüsusi hazırlıq keçmiş həkim tərəfindən qansız, ağrısız, yataq rejimi gözləmədən - lateks hələ qoyulması.

SƏLİMOV FƏRMAN

Tel: (055) 776-70-34

Kişilər!!! Axırcı şans!!!

İsrail təbabəti tətbiq edilir!

Əgər Sizə nə Azərbaycanda, nə də xaricdə heç kim kömək edə bilməyibsə, onda yaxşı insanlara, aşağıdakı xəstəlikləri, keyfiyyətli, qısa müddətlə və tam müalicəsini d-r Vaiz Səmədov apara bilər:

- * Cinsi zəiflik, meyilin və ereksiyanın azalması tam impotensiyədək (yaşdan və səbəbdən asılı olmayaraq)
- * Cinsi marağın və cinsi aktların azalması
- * Vaxtından tez toxum ifrazatı (səbəbdən asılı olmayaraq)
- * Toy gecəsinin uğursuzluqları (kişi tibbi problemlər)
- * Prostatitlər. Prostat vəzin böyüməsi və ya kiçilməsi
- * Prostat adenomasi (vəzidə düyünlərin amala gəlməsi)
- * Cinsi vəzilərin-xayaların böyünməsi və ya kiçilməsi
- * Qasıq-xayalıqda sızılı, küt və ya kəskin ağrılar
- * Əvvəldən xarici cinsi üzvün balaca olması
- * Xarici cinsi üzvün sonradan birdən kiçilməsi
- * Cinsi üzvün düyünlə birdən əyilməsi (Peyroni xəstəliyi)
- * Oğlan uşaqlarında cinsiyyət üzvlərinin inkişafsızlığı
- * Uşaqlarda gecə vaxtı yerinə sidiyə getməsi (enurez)
- * Hormonal və iltihablı sonsuzluq (kişilər və qadınlarda da)
- * Yuxusuzluq və yuxu pozuntuları
- * Sidik aktlarının gecə ya gündüz tez-tez olması
- * Sidik aktlarının çətinlikləri və tutulmaları
- * Cinsi aktla bağlı sidikdə və spermada qan olması
- * Zöhrəvi xəstəliklərdən sonra qalqlar və ağrılaşmalar
- * Saçların bütün formalatda tökülməsi. Sızanaqlar
- * Yuxuda iken və yuxudan qalxanda qan təzyiqinin yüksək qalması
- * Boyun, baş, bel, ayaq ağrıları və osteoxondroz
- * Onurğa sütununun yırtığı, qulunların dərmansız müalicəsi

Həkimə zəng etmək üçün (saat 11.00-dan sonra)

Tel: (050) 213 88-05.

Həkimin 16 TV çıxışları: youtube.com və facebook.com doktor Vaiz Səmədov.

“Avro-2016” həyəcanı bitdi

Burnu qırılan azarkeş, sadə prezident, qoca qapıçı və...

Fransada bir aydır davam edən 15-ci Avropa çempionatı başa çatdı. İlk dəfə 24 komandanın iştirak etdiyi çempionat rəngarəng və gərgin oyunları ilə yaddaşlarda qaldı. Amma yaddaşlarda qalan digər maraqlı faktlar və hadisələr də baş verdi ki, “Avro-2016” haqda son yazımızda onları topladıq.

Bir ana, iki rəqib oğul...

Təkcə Fransada deyil, ümumiyyətlə, qitə miqyaslı yarışlarda ilk dəfə olaraq iki qardaşın bir qrupda, amma iki fərqli komandada oynamasına şahidlik etdik.

“Avro-2016”nın A qrupunda keçirilən Albaniya - İsveçrə oyununda hər iki yığmanın heyətində Caka soyadlı futbolçular start heyətdə meydana çıxdı. Qranit Caka İsveçrə millisinin, qardaşı Taulant Caka isə Albaniya yığmasının heyətində oynadılar. Bu, Fransa çempionatında “top-10” luğunda ilk sırada yer tuta bilər.

Toyu təxirə salan, atasını dəfn edən...

Uels millisinin futbolçusu Co Ledlinin toyunu təxirə salması da çempionatın ən maraqlı hadisəsi kimi yaddaşlarda qaldı. Uels millisini tarixində ilk dəfə Avropa çempionatına vəsiqə qazandıqından Ledli də evvəldən düşünüb ki, qrup mərhələsindən sonra evə qayıdacaqlar və o da toyunu edəcək. Yəni hazırlıqlar çempionatdan əvvəl olub. Amma Uels yarımfinaladək irəlilədiyindən Ledli toyunun vaxtını dəyişməli olub. Uelsdə milli qəhrəmanlar kimi qarşılanan komandanın üzvü indi rahat toy edə bilər.

Xorvatiya millisinin kapitanı, Ukraynanın “Şaxtyor” klubunun oyunçusu Dario Srna çox qəmlı bir hadisə ilə “Avro-2016”nın qəhrəmanlarından biri oldu. Türkiyə ilə qrupdakı ilk oyundan sonra atası Üzeir Smanın dünyasını dəyişdiyi xəbərini alan xorvat oyunçu ölkəsinə gedərək dəfn mərasimində iştirak etdi. Amma yenidən Fransaya qayı-

dan Srna Çexiya ilə görüşün start heyətində meydana çıxıb və ölkənin himni səslənərkən ağlayıb.

Hocsonun istefası, İbrahimoviçin millidən getməsi...

“Avro-2016”nın 1/8 final mərhələsində gözlənilmədən İslandiya məğlub olan İngiltərənin baş məşqçisi Roy Hocsonun vəzifəsindən istefa verməsi də çempionatın maraqlı hadisələrindən oldu. 68 yaşlı mütəxəssis çoxdan “yetmişdi”, çünki İngiltərə onunla 2012-dən üzübəri heç bir uğura imza ata bilməmişdi. “Çox məyusam. Çempionatı belə erkən tərk etmək yolverilməzdir. Bunların günahı məndədir. Buna görə də getmək qərarına gəldim” deyən Hocson İslandiya ilə oyundan sonra istefaya getdi.

Çempionatı erkən tərk edən İsveç yığmasının hücumçusu Zlatan İbrahimoviçin millidən getmək qərarı da “Avro-2016”nın tarixi hadisələrindən biri oldu. 2001-2016-cı illərdə İsveç millisində çıxış edən 34 yaşlı futbolçu keçirdiyi 116 oyunda 62 qol vuraraq canlı əfsanəyə çevrilmişdi. Daha bir neçə məşqçi, oyunçu və qapıçı milli komandadan getdiyini bəyan etsə də, bu iki istefa daha çox yadda qaldı.

Ən yaşlı qapıçı

Qapıçıdan söz düşməyərkən, çempionatda bərsində çox danışılan bir qapıçı da tarixə düşdü. Söhbət Macarıstan millisinin qapıçısı Qabor Kiraydan gedir. O, Avropa çempionatlarında ən yaşlı futbolçusu kimi adını tarixə yazdırdı. 40 yaş 74 günlü-

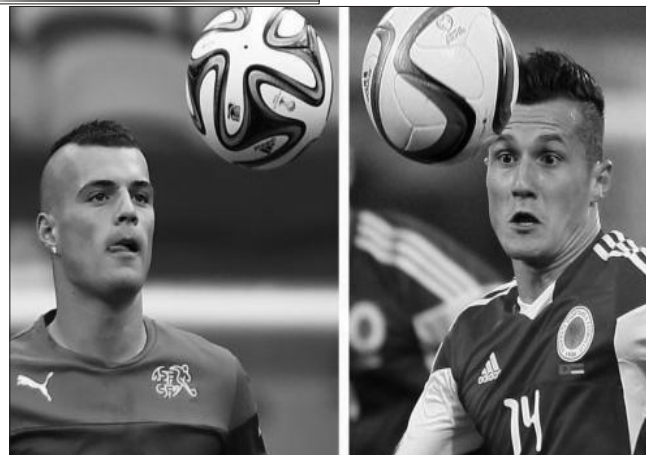
yündə olan qapıçı bunadək bu göstəricidə rekordçu olan (39 yaş 91 gün) alman Lotar Matteusu geridə qoydu. Çempionatda ən adlı-sanlı komandaları belə geridə qoyan İslandiyanın yeni seçilmiş prezidentini də mütəlq qeyd etmək lazımdır.

Prezident azarkeşlər arasında

İslandiya prezidenti Qudni Yohanesson “Av-

ro-2016”nın 1/4 finalına yüksələn yığması üçün böyük jest edərək oyunu stadiondan - fanatların oturduğu sektordan izlədi. “Niyə VIP otağında oturub, şampanla başımı qatmalıyam? Bunu dünyanın istənilən nöqtəsində edə bilərəm. Mən öz azarkeşlərimizlə birlikdə tribuna olacam. Əynimdə də İslandiya yığmasının futbolbolkası” deməklə çempi-

onatin qəhrəmanlarından oldu.

Azarkeşlər və Beylin zərbəsi

“Avro-2016” azarkeşlər arasında dava-dalaşlarla yadda qaldı. Marseldə rus və ingilis azarkeşlər arasında davada həтта öləndə oldu. Üç rus azarkeş isə uzun müddətlik həbs cəzası aldı. Amma çempionatın sonrakı günlərində azarkeşlər sakit-

leşdilər və dava-dalaş xəbərləri kəsildi.

“Avro-2016”nın Uels-Slovakiya oyunundan öncə azarkeşlərin biri ilə maraqlı hadisə baş verib. Uelsin futbolçusu Qaret Beyl matçdan öncə isinmə hərəkətləri zamanı vurduğu zərbələrdən biri tribunada əyləşən azarkeşin üzünə dəydi. Nəticədə həmin azarkeşin burnu qırıldı. Portuqaliya və Uels yığmaları arasında keçirilən oyundan əvvəl maraqlı hadisə yaşanıb.

Belə ki, azarkeşlərdən biri meydana girərək Portuqaliya millisini ilə xatirə şəklini çəkdi. Onun bu addımı maraqlı görüntülərə səbəb olub. Mühafizəçilərin gözündən yayınan azarkeş Ronaldo ilə selfi də çəkib.

Qrizmann Portuqaliya millisində?

Fransa midlisinşt yarım-müdafəçisi Antuan Qrizmanın Portuqaliya millisinin heyətində oynaya biləcəyi ilə bağlı xəbər də “Avro-2016”da xüsusi qeyd edilməyə layiqdir. Məlum oldu ki, onun babası Amar Lopeş Fransaya köçməzdən əvvəl “Pasuş” klubunda oynayıb. Dayısı ötən il bəyan edib ki, Qrizmanın Portuqaliya millisində oynaması üçün həтта danışıqlar da gedib. Qrizmann isə Portuqaliyanı deyil, Fransanı seçib.

Matçda dolu

“Avro-2016”nın C qrupunda hazırda davam edən Ukrayna - Şimali İrlandiya oyununda da maraqlı təbiət hadisəsi yaşanıb. Matçın baş hakimi güclü dolu yağdığı üçün 54-cü dəqiqədə oyunu dayandırılıb. Yalnız bir neçə dəqiqə sonra oyunun davam edilməsinə qərar verilib.

□ Nazim SABİROĞLU

MÜSAVAT

Son səhifə

N 148 (6469) 11 iyul 2016

Məhkəmə onun cılpaq gəzməsinə qərar verdi

Almaniyanın Dortmund şəhər sakini qonşularının gözü qabağında cılpaq gəzmək üçün məhkəməyə müraciət edib. Lenta.ru saytı xəbər verir ki, 42 yaşlı Robert B. həftədə iki dəfə evinin arxa bağçasında yerləşən saunaya gedir və bu zaman əynində paltar olmur. Onun bu hərəkətindən qəzəblənən qonşusu Hans L. məhkəməyə müraciət edib. Şikayət ərizəsində isə bildirib ki, naturizm həvəskarı olan bu şəxs onun duyğularını təhqir edir. Ərizədə həmçinin qeyd olunub ki, Robert tez-tez içkili vəziyyətdə olub. Bundan başqa, saunada ayaqyolu olmadıq üçün qonşusu təbii ehtiyaclarını basseyndə ödəyirmiş ki, bu da xəstəlik təhlükəsi yaradırmış. Qonşusunun həqiqətən də bağçada cılpaq gəzdiyini sübut etmək üçün Hans L. onun cılpaq ikən necə görünüyünü təsvir edib. Amma hakim bildirib ki, Robert öz şəxsi mülkünün ərazisində bu formada gəzdiyi üçün hər hansı qanun pozuntusundan söhbət gedə bilməz. Amma iddiaçı tərəfin vəkili bildirib ki, hüquqlarını qoruduğu şəxsə qarşı mənəvi terror olub. Hakimsə ona bu iddianı dayandıрмаğı, vaxtına və puluna qənaət etməyi məsləhət görüb. Məhkəmənin məlum qərarından sonra isə iddiaçı tərəfin vəkili bildirib ki, hüquqlarını müdafiə etdiyi şəxs evini satmağı və başqa bir yerə köçməyi qərara alıb.

41 il meşədə yaşadı, odunçular tapdı

Film qəhrəmanı Tarzanın həyatdakı gerçəyi olan 44 yaşındakı Ho Van Lang dünyanın diqqət mərkəzindədir. 2013-cü ildə tapılan ata-balanın hekayəsi isə hər kəsi şok edib. Çünki onlar hər kəsdən izolyasiya olunmuş bir həyat yaşayıblar. 41 yaşına qədər Ho Van Langın tanıdığı tək adam hazırda 85 yaşında olan atası Ho Van Thang olub. Onları odunçular tapıblar. Langın atası Ho Van Thang Vyetnam müharibəsi zamanı Quang Ngai bölgəsinə bağlı olan Tra Kem kəndindən qaçaraq oğlu ilə birlikdə meşəyə sığınmış. Thangın həyat yoldaşı və digər iki oğlu müharibədə dünyasını dəyişib. İllərlə meyvə, ot, qarğıdalı yeyən ata-oğul ağac başında qurduqları

bir yuvada yaşayıblar. Tapıldıqları zaman Lang bir-iki söz xaricində danışmağı bacarmayıb. Ormanın dərinliklərində ətraf aləm ilə heç bir əlaqə qurmadan yaşayan ata-bala

Oğluna hədiyyə ala bilmək üçün porno ulduz oldu

Britaniyanın Portsmut şəhər sakini oğluna hədiyyə almaq üçün porno filmə çəkilib. 20 yaşlı Meqan Klara beş yaşlı oğlu Eştunu təkbaşına tərbiyə edir. Meqan bir il əvvəl belə addım atmağa qərar verib. Onda o oğluna "Sehrli ekran" oyununu, oyuncaqlar və yeni geyim alıb.

"Digər uşaqların valideynlərindən bahalı hədiyyələr alması Eştonu məyus etmişdi. Mən oğluma görə bu yola getdim. Mən qorxurdum ki, Eştun yenə məyus olar. Bir il əvvəl həftədə təxminən 119 dollar qazanırdım",- deyə qadın dərindən bölüşüb. Meqan pornoda çəkilməyə başladığından sonra qazancı əhəmiyyətli dərəcədə artıb. Bir epizod üçün o təxminən 743 dollar alır. Bu dəfə qadın oğlu üçün milad hədiyyələrinə 2,2 min dollar xərcləyib.

"Eştun artıq üç il idi velosiped istəyirdi və mən nəhayət onun xəyalını reallaşdırmağı bildim. Bu gözəl hissdir. İnsanlar deyirlər ki, o erköyünləşir. Amma bu belə deyil. O mənim tək oğlumdur və indi mənə ona yaxşı şeyləri almaq üçün pul var", - deyə qadın qeyd edib. O, həmçinin bildirib ki, böyükler üçün filmlərdə çəkilməkdə pis bir şey görmür: "Mən öz pulumu necə istəyirəm elə xərcləyə bilərəm. Mən alkoqol, narkotiklər və ya siqaretlər almıram, niyə mən onları özümə və Eştona xərcləyə bilmirəm? Daim ittiham edən insanlar məni bezdirib. Həmçinin məktəbdə mənim arxamca pıçıldayan başqa analar. Mən heç vaxt sevdiyim işi dayandırmayacağam və düşmənlər yalnız məni daha güclü edəcəklər".

QOÇ - Ulduzlar yeni və sevirici hadisələrin iştirakçısına çevriləcəyinizdən xəbər verir. Bu siyahıya işgüzar əlaqələr və tanışlıqlar da aiddir. Amma riskdən uzaq olmalısınız.

BUGA - Bir neçə amillə rastlaşacaqsınız ki, bu da saat 15-ə qədər ovqatınızda mənfi çalarlar yaradacaq. Odur ki, maksimal səbr nümayiş etdirməlisiniz. Bu gün çox pul xərcləməyin.

ƏKİZLƏR - Fəaliyyət sahəsində müəyyən irəliləyişlərə nail olmaq üçün ulduzlar sizə şans yaradacaq. İkitərəfli sövdələşmələrin uğurlu olacağını nəzərə alıb aktivliyinizi artırın.

XƏRÇƏNG - Maraqlı hadisələrin iştirakçısı olacaqsınız. Bu enerjini xeyrixah işlərə yönəltməyə çalışın. Çünki indi savab qazanmaq qarşınızda bağlı qalan qapıların açılmasına zəmin yaradacaq.

ŞİR - Sizə qarşı qərəzli çıxışlar gözlənilir. Əgər bədxah adamlarla baş-baş gəlmək arzusunda deyilsinizsə, onda belələrinizdən vaxtında uzaqlaşın. İmkan olsa, nahardan sonra uzaq səfərə çıxın.

QIZ - Göy qübbəsi şəxsi işlərinizdə böyük dönüş yaranaacağından xəbər verir. Perspektivlərinizi reallaşdırmağa can atın. Yalançı həmkarlarınızdan uzaqlaşmağa çalışın.

TƏRƏZİ - Günün əsas hissəsini maraqlı tərzdə başa vuracaqsınız. Amma yaxşı olar ki, nahardan sonra işə ara verib bir qədər istirahətə aludə olasınız. Spirtli içkidən, duzlu qidadan uzaq olun.

ƏQRƏB - Neçə müddətdən bəri ləng inkişaf edən maliyyə işləriniz bu gündən başlayaraq qaydasına düşəcək. Bu istiqamətdə sizə kənardan da dəstək olacaq. Axşam qonaq getməyə dəyər.

OXATAN - Təəssüf ki, bu təqvim bürcünüz üçün hansısa uğur vəd etmir. Bu səbəbdən də əsas diqqətinizi səhhət və mənzillə bağlı problemlərin həllinə yönəltməlisiniz. Qeybat və yaldan ulduz olun.

OĞLAQ - Saat 13-ə qədər vaxtınızı qalmıq başa vura bilərsiniz, sonrakı müddətdə hər hansı probleminiz olmayacaq. Şəxsi büdcənizi artırmaq üçün münbit şəraitdən bəhrələnin.

SUTÖKƏN - Maliyyə məsələlərində çətinliyiniz olsa da, qarşılıqlı münasibətlər zəminində işləriniz qaydasında gedəcək. Ailə-sevgi münasibətləri isə daha romantik müstəviyə keçəcək.

BALIQLAR - Yalnız saat 12-14 arası gərgin keçə bilər. Qalan saatlarda iştirakçısı olduğunuz bütün proseslər zövqünüzə vəhdət təşkil edəcək. Axşama yaxın sevirici xəbərlər eşidəcəksiniz.

Unutmayın, Tanrı ulduzlardan daha yüksəkdə durur!

Son 30 ildə ilk dəfə öküz matadoru öldürdü

İspaniyada professional matador Viktor Barrio öküzün ona bir neçə ölümcül zərbə vurmasından sonra dünyasını dəyişib. Hadisə ölkənin Aragon bölgəsində baş verib. Yarış zamanı öküz bir neçə dəfə V.Barrioya zərbə endirib. Arenada olan digər matadorlar öküzün diqqətini yayındırmağa çalışsalar da, 29 yaşlı kişinin həyatını xilas etməyə nail olmayıblar. Son nəticədə isə Barrio hospitala aparılıb, amma həkimlər onun həyatını xilas edə bilməyib. Korrida zamanı öküz tərəfindən öldürülən son matador isə 1985-ci ildə olub. Bu o deməkdir ki, son 30 ildə ilk dəfədir ki, matador öldürülüb.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Təsisçi: Rauf ARİFOĞLU
Baş redaktorun birinci müavini:
Azər AYYAN

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi

2528-ci məhəllə ev 44/d

Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Zahid SƏFƏROĞLU

Lisensiya N: B 114
SAYI: 4.750

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "E-Q" mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.